

## ستراتیجیه‌تین لیبوری‌نخوازتنی د زمانی کوردیدا ڤه‌کولینه‌کا پراگماتیکیه

ئهیاد فه‌یزوللاه عثمان و شیرزاد سه‌بری عه‌لی

کولیزا په‌روه‌ردا بنیات، زانکویا دهوك، هه‌رئما کوردستانی-عیراق

((میژوریا وه‌رگرتنا ڤه‌کولینی: 10 کانوینا دووی، 2018، میژوو ره‌زامه‌ندیا به‌لافکرئی: 12 ناداری، 2018))

### پوخته

لیبوری‌نخوازتن بیافه‌کی گرنکه ژ بیافین زمانی، کو دچپته د ناف کورده‌یین ناخفتنی‌دا، سه‌ر ب پراگماتیکیه‌یه. ئەف ڤه‌کولینه هه‌ولددمت ڤه‌کولینی ل ستراتجیه‌تین لیبوری‌نخوازتنی د که‌لتووری زمانی کوردیدا بکه‌ت، کا چه‌وا هاتینه بکاره‌ینان. ڤه‌کولین ب نافونیشانی: (ستراتجیه‌تین لیبوری‌نخوازتنی د زمانی کوردیدا)، هه‌ولددمت بزانیته، کا د هه‌ر باره‌کی په‌یوه‌ندییا ئاسویی و ستوونیدا زی‌ده‌تر په‌نا بؤ کیژ ستراتجیه‌تی هاتییه برن، ڤه‌کولین ل دوپف رېبازا وه‌سفی شیکاری هاتییه نه‌نجامدان و بؤ گه‌هشتنا رېژمیا بکاره‌ینانا هه‌ر ستراتجیه‌ته‌کی په‌نا بؤ شیوازی ناماری هاتییه برن. نارمانجا سه‌ره‌کی ژ ئەفی ڤه‌کولینی ئەوه به‌یته زانین، کا د هه‌ر باره‌کی ژ بارین په‌یوه‌ندییا ئاسویی و ستوونیدا کیژ ستراتجیه‌ت بؤ لیبوری‌نخوازتنی هاتییه بکاره‌ینان. ئەف ڤه‌کولینه ژ دوو پشکان پیکده‌یت، پشکا ئیکی ب نافونیشان: (لیبوری‌نخوازتن و ستراتجیه‌تین ئەوی)یه، کو تیدا ب شیوه‌کی گشتی به‌حسی تیگه‌هی لیبوری‌نخوازتن و لیبوری‌نخوازتن وه‌ک کورده‌یه‌کا ناخفتنی و ستراتجیه‌تین لیبوری‌نخوازتنی هاتییه کرن و پشکا دووی یا تایبه‌ته ب (لیبوری‌نخوازتن د په‌یوه‌ندیی ئاسویی و ستوونیدا).

### پیشه‌کی

و دوووباره خو‌شبوونا په‌یوه‌ندییان د ناف هه‌ڤشکین ناخفتنی‌دا په‌یدا بکه‌ت.

#### 2-گرنگییا ڤه‌کولینی؛

گرنگییا ئەفی ڤه‌کولینی د هندیدایه، کو ئەگه‌ر د زمانی ئینگلیزیدا ڤه‌کولین ل سه‌ر (لیبوری‌نخوازتنی) د زمانی کوردیدا هاتینه نفیسین، لی ب زمانی کوردی چ ڤه‌کولینین تایبه‌ت ل سه‌ر (لیبوری‌نخوازتنی) نه‌هاتینه نفیسین، زی‌ده‌باری هندی لیبوری‌نخوازتن

#### 1-نافونیشانی ڤه‌کولینی؛

ئەف ڤه‌کولینه ب نافونیشانی (ستراتجیه‌تین لیبوری‌نخوازتنی د زمانی کوردیدا)یه، تیدا هه‌ول هاتییه دان به‌حسی ئەوان ستراتجیان به‌یته کرن، ئەوین د ناف په‌یوه‌ندییا ئاسویی و ستوونی یا بارین ژیکجیاوازا بکارده‌ین. ئەوژی ژ پخه‌مه‌ت هندییه داکو ئەوی دلانی نه‌هلیت

بەردەوام د نافی تاکەکەسین جفاکیدا پەنا بۆ دەیتە بڕن و ریکەکا گرنگە بۆ نەهیلانا ئارێشەیان.

### 3- سنووری فەکۆلینی:

بۆ ئەنجامدانا فەکۆلینی، (100) کەسین خەلکی گۆفەرە بەهیدینی هاتینە وەرگرتن، کو تا رادەیهکی د پێگەهشتی بوون و دیتن و بۆچوونین ئەوان د چەند بارین جیاوازدا ل دۆر لیبورینخووزتنی هاتینە وەرگرتن.

### 4- ریبازا فەکۆلینی:

ئەف فەکۆلینە ب شیوەکی گشتی ل دویش ریبازا (وەسفی- شیکاری) هاتیە ئەنجامدان، ب پشتبەستن ب شیوازی ناماری ژبو گەهشتنا ریزا بکارهینانا ستراتیجیەتین لیبورینخووزتنی.

### 5- پرسیارین فەکۆلینی:

فەکۆلین هەولددەت بەرسقا ئەفان پرسیاران بدەت:

1- د بارئ هەبوونا ئارێشی د نافبەرا دوو کەسین بیانیدا، زیدەتر کیز ستراتیجیەتە لیبورینخووزتنی هاتیە بکارهینان؟

2- د بارئ هەبوونا ئارێشی د نافبەرا دوو هەفالاندا، پەنا بۆ چەند ستراتیجیەتین لیبورینخووزتنی هاتیە بڕن؟

3- د بارئ هەبوونا ئارێشی د نافبەرا خویشک و براین ئیک تەمەندا زیدەتر پەنا بۆ کیز ستراتیجیەتە لیبورینخووزتنی هاتیە بڕن و ئەو ستراتیجیەت چیە؟

4- د بارئ هەبوونا پەیدا بوونا ئارێشی د نافبەرا دوو هەفکاراندا چەند ستراتیجیەتین لیبورینخووزتنی هاتیە بکارهینان؟

5- د بارئ هەبوونا ئارێشی د نافبەرا فوتابی و مامۆستایدا، کیز ستراتیجیەتین لیبورینخووزتنی هاتیە بکارهینان؟

6- د بارئ هەبوونا ئارێشی د نافبەرا راهینەری و یاریکەرەکید، چەند ستراتیجیەتین لیبورینخووزتنی هاتیە بکارهینان؟

7- د بارئ پەیدا بوونا ئارێشی د نافبەرا فەرمانبەرەکی و ریکەبەریدا، ریزەیا ئەوان ستراتیجیەتین لیبورینخووزتنی ئەوین هاتیە بکارهینان، ب چ شیوەینە؟

8- د بواری پەیدا بوونا ئارێشی د نافبەرا باب و کوریدا، چەند ستراتیجیەتین لیبورینخووزتنی هاتیە بکارهینان و ریزەیا هەر ئیک ژ ئەوان چەندە؟

### 6- پشکین فەکۆلینی:

ئەف فەکۆلینە ژبلی پیشەکی و ئەنجامان ژ دوو پشکان پیکدەیت. پشکا ئیک ب نافونیشان لیبورینخووزتن و ستراتیجیەتین ئەوئ، کو ئەفان تەوهران ب خۆفە دگریت: (لیبورینخووزتن)، (لیبورینخووزتن وەک کردەیا ناخفتن)، (رەگەزین سەرەکی یین لیبورینخووزتن)، (لیبورینخووزتن و ئاستین ئەوئ)، (سەرپیچی و ئاستین ئەوئ)،

ل دۆر شروڤه کرنا تیگه هی لیبوریخوازتنی، دبیت چەند شروڤه کرن و دبیتن بۆ ئەفی تیگه هی هەبن، ئانکو دبیت کەسەک هوسا هزربکەت کو لیبوریخوازتن دەربرینەکا هەستدارە و کەسەکی دی دبیت هزربکەت کو دانپیدانە ب شاشییهکی. (Robin, 2008:360) ئانکو ل دەمی کەسەک پەشیمان دبیت ب ئەنجامدانا شاشییهکی، رادبیت لیبورینی ژ کەسی بەرامبەر دخوازیت، داکو زیانی یان چ کیشەیان بۆ دروست نەکەت. (عەبدولواحید موشیر دزەبی، 2009: 17) وەکو ل دەمی کەسەک دبیزیتە کەسەکی دی:

ببوره، ئەز خەلەت بووم.

ل دۆر پیناسەیا لیبوریخوازتنی زانایان ب چەند شیوهیان پیناسەگریه. وەکو:

1- (کوهین) دەربارە ی پیناسەیا لیبوریخوازتنی دبیزیت: لیبوریخوازتن ئەو جوهره لیدوانن، ئەوین ژ ئەنجامی نازارەکی دروستدبن، ئەفجا چ ب مەبەست بن یا بی مەبەست بن. (Cohen, 1999:72)

2- (گارکیا) لیبوریخوازتنی ب ئەفی رەنگی پیناسەدکەت: لیبوریخوازتن ب جوهره روهنکرەکی دەیتە پیشکیشکرن بۆ کەسەکی هاتبیتە کارتیکرن یان ئیشاندن ژ کار و کریارین کەسەکی دی، بیی هەبوونا هیچ نیازهکا شەرانگیژ، کو ب دەربرینا پەشیمانییقە یاگریدای بیت یان دانپیدانانەکا ئاشکەرایه بۆ ئەوی ئیشاندا کەسی بەرامبەر و ل گەل

(لیبوریخوازتن و رەوشتبەری) و (ستراتیجیەتین لیبوریخوازتنی).

پشکا دووی ب نافونیشان (لیبوریخوازتن د پەیهوهندیین ئاسویی و ستوونیدا)، کو دوو تەوهران ب خوڤه دگریت، ئەوژی ئەفەنە: (لیبوریخوازتن د پەیهوهندیا ئاسویدا) و (لیبوریخوازتن د پەیهوهندیا ستوونیدا)

### پشکا ئیکی؛ لیبوریخوازتن و ستراتجیەتین ئەوی

#### -لیبوریخوازتن:

لیبوریخوازتن کریارەکە د هەمی کەلتوور و جفاکاندا هەبوونا خو هەیه. ئەف کریارە ل دەف هەمی کەلتوور و کەسان وەکو ئیک ناهیتە تەماشەکرن، لی ب گشتی ب کارەکی باش و ئەرینی دەیتە دانان.

لیبوریخوازتن ب تنی ژ دەربرینەکا سادە وەکو (ببوره) پیکنەهاتییه. بەلکو چەندین شیواز و ریکین لیبوریخوازتنی هەنە. د پرۆسیسا لیبوریخوازتنیدا تیبینیا دوو خالان دەیتە کرن:

1- ل دەستپیککی پیدافییه تو بی هویربین بی، دەربارە ی دانا دەربرینین هەستدار و ناخفتنان ل دۆر هەر شاشییهکی.

2- ب شیوهیهکی گونجای واتایا ل پشت لیبوریخوازتنی ئاریشی دیاربکە ی. (Robin, 2008:360)

ژ ئەنجامی ئەفان هەمی پیناسەیی ل سەری دشیانداپە بیژین: لیبۆرینخووزتن بریتییه ژ ئەوان کەرەستین زمانی ئەوین سەرپێچکاری ژبەر پەشیمانبوونا ئەوی ب کریری رادبیت ب داخووزکرنا لیبۆرینی ژ کەسی سەرپێچی ل گەل هاتییه کرن.

### -لیبۆرینخووزتن وهك كردهيا ئاخفتنی؛

ئارمانجا تیۆرا كردهيا ئاخفتنی شروڤهكرنا ئالوگۆركرنا زمانیه دەربارەى ئەوی كارتیكرنی ئەوا ل سەر ئاخفتنكەرى و گوهدارى دروستدبیت. ئوستن ب دامەزرینەرئ تیۆرا كردهيا ئاخفتنی دهیته هژمارتن، ئەو بانگەشەیا هندی دكەت، كاری راپەراندن (performative) و كاری رانهپەراندن (constative) ژ دوو كردهیین سەرەكى یین ئاخفتنی دهینه هژمارتن. كاری رانهپەراندنی ژ ئەوان ئاخفتنان پیکهاتییه ئەوین دەربارەى راستیان دهینه بریاردان و ئەف جوړه ئاخفتنه نابنه ئەگەرئ چ كارو رەفتاران. ژلایهكى دیقه كاری راپەراندنی ژ ئەوان ئاخفتنان پیکهاتییه كۆل سەر كهیفخوشیئی یان ژى ل سەر كارو رەفتارین ئەوان دهینه هەلسەنگاندن. ئەف هەردوو جوړین كردهیین ئاخفتنی ب بنچینهیی پۆلینكرنن زمانی دهینه هژمارتن، كۆ دبنه ئەگەرئ شروڤهكرنهكا كویر یازمانی. (148 austin,1962:

دەرپرینا پەشیمانیئی بۆ فهگەراندنا پەیهوهندییان وهكى بەرى هەین.

(Garcia, 1989:44)

3- (گوفمان) سەبارەت پیناسەیا لیبۆرینخووزتنی دببیت: ئەو ئامازەپیکرنه كو تاكهكەس ب ریکا ئەوی دابهشی دوو پارچان دبیت، پارچهك ژى تاوانباربوونه ب سەرپێچیئی و پارچهكا دی خو جوداكرنه ژخەلهتیئی و دووپاتكرنا باوهریئییه ب یاسایین سەرپێچیئییه.

(Goffman,1972:113)

4- (هولیس) دیاردكەت كو لیبۆرینخووزتن كردهكا ئاخفتنییه ژبۆ پارزتنا رومهتا B دهیته گوتن، بۆ مەبهستا چارهسەركرنا سەرپێچیا ئەوی كەسی ژى بەرپرسیار و ب ئەفی شیوهی دووباره فهگەراندنا هەفسەنگییه د ناهەرا A, B دا. A ئەو كەسه ئەوی لیبۆرینی دخووزیت، و B ئەو كەسهیه یی سەرپێچی ل گەل هاتییه کرن. Holmes, (1990:159)

5- (جیل) ددهته دیاركرن كو لیبۆرینخووزتن داخووزكرنه د بەرسفدانیدا ژ پیخه مەت پەشیمانبوونی و ئەو كەرەستەنه ژبۆ بەرپرسیاركرنا كەسین سەرپێچكار د ناف كۆمەلگەهیدا و هوسا ئەو هندهك ژ گرنتیئی ددن كو سەرپێچكار د داهاتیدا دی خو ژ شەرمزاربوونی دویر راگریت و دبیت ببیتە ئەگەرئ بهیزبوونا كۆمەلگەهیی. (24: 2000,

Gill)

نه، یان ژی دانپیدانی ب بهرپرسیاره‌تییی یان توندوتیژییی بکته یان نه‌کته. ژبه‌رهندي ژی لیبورینخوازتن د نه‌فی باریدا رۆله‌کی کاریه‌گر وه‌کی خاله‌کا گرنگا ره‌وشته‌رزییی دگپ‌ریت. (Cohen & Olshtain, 1983:20) لی ژلایه‌کی دیقه، هنده‌ک جارن ژی کرده‌یا ناخفتنا لیبورینخوازتنی ژبو سوپاسییکرنا که‌سی به‌رام‌بهر دهیته بکاره‌ینان. (Ayad, 2017: 80) بو نمونه نه‌گه‌ر که‌سه‌ک هاریکارییا که‌سه‌کی دی بکته. وه‌کی (گلاسه‌کی ئافی بده‌تی، ده‌ستی ئه‌وی/ ئه‌وی بگریت و ژ عه‌ردی راکه‌ت، پیل‌ا‌فا ئه‌وی/ ئه‌وی بو بدانیت...هتد) و ب تایبته‌ت ژی نه‌گه‌ر ئاستی ئه‌وان یی کومه‌لایه‌تی نیژیکی ئیک بیت، نه‌ف جوړه لیبورینه دهینه گوتن مینا (نه‌نه ببوره، نه نه تو ب خودی وه‌نه‌که، قوسیرییی عه‌فوکه، عه‌فو عه‌فو...هتد) کو نه‌فه هه‌می بو مه دیاردکته کو مه‌رج نینه، ل ده‌می لیبورین دهیته خوازتن هه‌می ده‌مان سه‌رپچی هاتبیته کرن، به‌لکو گه‌له‌ک جارن لیبورینخوازتن بو که‌سه‌کی ژ نه‌نجامی نه‌نجامدانا قه‌نجییه‌کی دهیته‌دان.

#### – پراگماتیک و لیبورینخوازتن:

باحمهن دده‌ته دیارکرن کو شیانیی پراگماتیکی ژ خاله‌کا گرنگا ئافاکرنا زمانه‌کی پروفیشنال دهیته هژمارتن. تیگه‌هشتین پراگماتیکی ئامازه‌یی دده‌نه تیگه‌هشتنا زمانی ناخفتنی و شروقه‌کرنا هه‌ست و هه‌لو‌یستین

فه‌یله‌سوفی ئه‌میریکی سیرل کرده‌یین ناخفتنی دابه‌شی پینج جوړان دکته، نه‌وژی نه‌فه‌نه: (دانا فه‌رمانان (Directives)، دانا بپریان (declarations)، دانا لی‌دوانان (Assertives)، ده‌رپینا هه‌ستان (expressives)، دروستکرنا په‌یمانان (commissives)). (عه‌بدولواحید موشیر دزه‌یی، 2011: 56-57) لیبورینخوازتن دچپته د ناف کرده‌یا ده‌رپینا هه‌ستاندا، (شیرزاد سه‌بری عه‌لی، 2014: 201) و (قیس کاکا توفیق، 1995: 59) کو رۆله‌کی کاریه‌گر د ناف په‌یوه‌ندییی مروفا‌یدا وه‌کی کریاره‌کا ناخفتنی بو پارازتنا سه‌روچا‌ف یان شکومه‌ندییی گپ‌رایه. ژ به‌رهندي یاگرنگه بزانیی کا لیبورینخوازتن چییه و چه‌وا دهیته بکاره‌ینان. کریارا لیبورینخوازتنی ژ چاره‌سه‌رین کرده‌یین ناخفتنی دهیته هژمارتن، ب واتایا هندي کو ناخفتنکه‌ر ب رپکا نه‌فی کرده‌یی هه‌ولده‌ت سه‌روچا‌ف و رۆخساری خو ژ به‌ر کریاره‌کا نه د جهی خودا بپاریزیت. (Searle, 1969: 12-20) (کوهن) و (ئولشتن) دیاردکه‌ن، کو لیبورینخوازتن وه‌کو کریاره‌کا ناخفتنی د ناقبه‌را دوو پشکداراندا په‌یدادبیت، کو ئیک ژ ئه‌وان پشکداران چا‌فه‌ریدکته یان هه‌ستپیدکته کو ژه‌ه‌ژییه قه‌ره بو بهیته کرن یان ژی بو بهیته روه‌نکرن ژ به‌ر نه‌وی سه‌رپچییا ژلایی که‌سی به‌رام‌بهره‌فه ده‌رباره‌ی نه‌وی هاتبیته نه‌نجامدان. د نه‌فی بارودوخیدا، ئیک ژ پشکداران یی نازاده کو لیبورینی بخوازیت یان

1-سهرپچکار (offender) : ئەو کەسی بەرپرسیار ب ئەنجامدانا چەند سهرپچیان، یان ژى هەست ب بەرپرسیارەتییی ب شیوهیهکی راستەوخۆ یان نەرستەوخۆ ژبو کارەکی هاتییه ئەنجامدان دکەت.

2-زوللیکری (offended): ئەو کەسی کاریگه‌ریا خراب لیبووی، یان دبیت بهیته کارتیکرن، یان ژى هەست ب هندی دکەت، کو کارتیکرن ژ لایی سهرپچکاریقه لی هاتییه کرن.

3-سهرپچی (offence): کو دبیت سهرپچییه‌کا راست بیت و هاتبیته ئەنجامدان، یان ژى یا فهشارتی بیت، یان ژى ب تنی هەستکرن بیت ب سهرپچییی.

4-چاره‌سهری (remedy): ئەفه‌زی تیگه‌هشتن و بەرپرسیارەتییا وه‌رگرتنا ئەوئ سهرپچییی و نیشانانا (په‌شمانی) بییه.

### -لیبورینخوازتن و ئاستین ئەوئ:

#### 1-لیبورینخوازتن د په‌یوه‌ندییا ئاسویدیا:

لیبورینخوازتن د نافه‌را دوو کەسین د ئیک ئاستی جفاکیدا، دمینه‌ ل سهر ئاستی ئەوئ سهرپچییی و ئەوئ په‌یوه‌ندییا د نافه‌را سهرپچکاری و زوللیکریدا هەى. هه‌روه‌کی (نادالیه- Al-Adaleih) بانگه‌شه‌یا هندی دکەت، کو داخوازا لیبورینی د نافه‌را دوو کەسین بیانیدا زیده‌تر رویدده‌ت و ده‌یته بکاره‌ینان ژ دوو کەسین نیزیکی ئیک. وه‌کو هه‌فالان، چونکی

ئاخفتنکەری. هه‌روه‌سا ئاماژه‌یا شیان و مه‌به‌ستا ئاخفتنکەرییه ژبو هه‌لبژارتنا به‌رسفدانه‌کا گونجای، ژبه‌ر هندی دبیزن کو د پراگماتیکیدا پیدفاییه گوهدار شاره‌زای تیگه‌هشتنه‌کا باش یا پیزانینین زمانانی بیت. وه‌کی په‌یفین

فه‌ره‌نگی و سینتاکسی و زانیاریین نافه‌روکی. وه‌کی رۆلی په‌یا جفاکییا ئاخفتنکەری. (87):

(Salehi, 2013) د ئەفی باریدا (باروون) شیانین پراگماتیکی دده‌ته پیناسه‌کرن کو زانینا سه‌رچاوه‌یین زمانفانییه کو دبه‌رده‌ستن د زمانه‌کی دیارکریدا ژبو تیگه‌هشتنا مه‌به‌سته‌کا دیارگری یان زانینا شیوه و دیمه‌نه‌کی به‌رچافی کرداره‌کا ئاخفتنییه و ل دوماهییی زانینا بکاره‌ینانا نافه‌روکه‌کا ریکخستییه د سه‌رچاوه‌یین زمانیدا. (48 : Kaya, 2012).

ئاشکه‌رایه کریارا لیبورینخوازتنی دبیته ئەگه‌ری تیكچوونا رۆخساری پوزه‌تیف یی ئاخفتنکەری، هه‌ر ژبه‌ر ئەفی ئیک ئەف کەسه پیدفی ب ئاسته‌کی بلندئ لیبورینخوازتنی و ستراتیجیه‌تین ئەوییه، داکو بشیت لیبورینخوازتنه‌کا باش و گونجای ده‌ربهریت و ئەف کەسه به‌یته پارازتن ژ ئەگه‌ری تیكچوونا رۆخساری.

#### -ره‌گه‌زین سه‌ره‌کی یین لیبورینخوازتنی:

ده‌رباره‌ی ره‌گه‌ز و پیکه‌ینه‌رین هه‌ر لیبورینخوازتنه‌کی، زانا ئەفان خالین ل خواری دده‌نه دیارکرن: -44: Deutschmann, 2003

نه‌بیت، کو ئاریشه یا مه‌زن بیت، بۆ مه‌به‌ستا دووباره چاککرنا ئه‌وی ئاریشه ل ئه‌وی ده‌می لی‌بورین ده‌یته خوازتن. ئه‌ف ده‌برینین لی‌بورینی د که‌لتووری کوردیدا ژ ئه‌گه‌ری جوداهیا ره‌گه‌زین نیر و می ب دوو شیوه‌یین ژ ئیکجودا دیاردین، ئه‌وژی ژ به‌ر ره‌گه‌زی می پتر ژ زه‌لامی خودان سۆز و عاتیفه‌یه. د ئه‌نجامدا ئه‌ف ره‌گه‌زه ده‌برینین تاییه‌ت یین ئاخفتنی ب ره‌فتارین خۆفه د ناف کومه‌لگه‌هیدا بکاردهین. بارا پتریا جاران ئافره‌ت ل ده‌می لی‌بورینخوازتنی، ده‌برینین خۆ تاوانبارکرنی و شه‌پرزهبوونی بکاردهینیت کو ئه‌فه هه‌می نیشانین بی‌هیزی و بی‌ده‌سته‌ه‌لاتیا ئه‌وی دیاردکه‌ن. (fareeq, 2014 : 245)

پیدفیه ئه‌وی چه‌ندی بیژین، ئه‌گه‌ر ئه‌و ئاریشه د نافه‌را دوو هه‌فالاندا یا مه‌زن بیت، وه‌کو ل ده‌می ترومبیل هه‌فالی خۆ تووشی رویدانه‌کی بکه‌ت یان لاپتوپ یان موبایلا ئه‌وی بشکینیت، د ئه‌فی ده‌میدا باراپتریا جاران هه‌فال داخووا لی‌بورینی ژ ئیک دخوازن، سه‌ره‌رای شروقه‌کرنا بارودۆخی رویدای و به‌لین ژی ده‌یته‌دان ژلای کسه‌ی سه‌رپێچکارفه ژبۆ دووباره چاککرنا ئه‌وی تشتی، به‌لی ئه‌گه‌ر ئه‌و دوو که‌س دبیا‌نی بن دبیت ژ به‌ر ئاریشه‌کا زۆرا بچویک مینا ل سه‌ر جاده‌یی ملین ئه‌وان ب یه‌که‌به‌فن یان برینا په‌یفا کسه‌ی به‌رامبه‌ر، ل ئه‌وی ده‌می لی‌بورین ده‌یته خوازتن. ( Al- Adaleih, 2007: 190

لی‌بورینخوازتن هه‌فالان دبیت که‌له‌ک جاران هوسا به‌یته دیتن، کو که‌له‌ک دژوارتر و ب ژانتریت ژ ئه‌وی ئاریشه‌یا رویدای، ژ به‌ره‌ندی ژی هه‌فال هه‌ولده‌ن ب ریکا لی‌بورینخوازتنه‌کا بترانه‌فه په‌یوه‌ندیین خۆ دووباره خۆشبه‌نه‌فه. ئه‌ف لی‌بورینخوازتنین ب گالته‌جاری د بارودوخه‌کی هه‌فالینیدا ده‌ینه گوتن، کو جو‌ره خزمایه‌تییه‌کی ب خۆفه‌دگریت و ئامازه‌یی دده‌ته ئه‌وی نی‌زیکیا د نافه‌را ئه‌وان که‌ساندا د ناف کومه‌لگه‌هیدا هه‌ی. ئه‌ف جو‌ری لی‌بورینخوازتن گالته‌جاری دبیزنی ترانه‌) (Al-Adaleih, 2007: 190) و هه‌روه‌کی (لی‌ج- G. Leech) دده‌ته دیارکرن " ئه‌فه ئه‌و ریکه‌ یا دبیزنی: ئه‌م د پیدفی نینین، کو ژبۆ هه‌فدوو ب ره‌وشت باخفین، ئه‌ز دشیم ته‌ کیم بکه‌م، و تو ژی وه‌کو ترانه‌ دی سه‌ره‌ده‌ریی ل گه‌ل که‌ی. کو ئه‌فه‌ژی ئه‌وی چه‌ندی دگه‌هینیت، ئه‌م هه‌فالین باشین". (Leech, 2014: 101) دیسا (سوگیموتو) دده‌ته دیارکرن، کو هندی په‌یوه‌ندیین د نافه‌را سه‌رپێچکار و ئه‌و که‌سی هاتیه ئیشانندا د نی‌زیک بن، دی ب سانه‌یتر و ب سینگه‌کی به‌رفره‌تر ئه‌و داخووا لی‌بورینی ژلای زوللیکه‌ریفه هیه‌ته پیشوازیکرن. (Sugimoto, 1999:67) د که‌لتووری کوردیدا ده‌برینین لی‌بورینخوازتنی د نافه‌را دووکه‌سین نی‌زیکي ئیکدا وه‌کو هه‌فالان که‌له‌ک ب کیمی ده‌یته دیت، ب تنی د هنده‌ک بارین تاییه‌تدا

## 2- لیبوریخوازتن د په‌یوه‌ندییا ستوونیدا؛

دیارکرن کو نه‌و که‌سین خودان پله‌یه‌کا به‌رزا جفاکی، ل‌گه‌ل که‌سین ناسایی د بارودوخه‌کی نه‌یی نارامدا دبنه نه‌گه‌ری هندئ کو که‌سین ناسایی داخو‌زا لیبوریخی ژ نه‌وان بخوا‌زن یان ل‌پاساو هی‌نانه‌کی بگه‌رن داکو ژ نه‌وی بارودوخ‌ی رزگار‌بین. ( Aquino, etal, 2006: 653) د که‌لتووری کورده‌واریدا ل‌ده‌می په‌یدا‌بو‌نا ناریشه‌کی د نافه‌بره‌که‌سه‌کین ناسایی یان بچویک ب‌ته‌مه‌نین خو‌فه به‌رام‌به‌ر نه‌و که‌سین خودان پله‌یین بلند و مه‌زنتر وه‌کی (دایک، باب، برای مه‌زن، خویشکا مه‌زن، مام، خال، خاله‌ت، مه‌ت...ه‌تد) بارا پتریا جاران ژ لایه‌ نه‌وان که‌سین بچویک یان ناساییه لیبوریخوازتن ده‌یته ب‌جهه‌یان، چونکی که‌لتووری کوردی. یی‌ پره ژ ریزگرتنی و شهرمی، ب‌تایبه‌تی به‌رام‌به‌ر که‌سین مه‌زن و خودان پله‌یین به‌رزین جفاکی : Fareeq, 2014 (87) ژبه‌ر هندئ ژی چه‌ند پله‌یا جفاکیا که‌سی سه‌رپ‌چکار یا بلندبیت، گه‌له‌ک ب‌کی‌می ده‌یته دیتن، کو لیبوریخی بخوا‌زیت. هندئ که‌سی زوللیکریه، ل‌ده‌می په‌یدا‌بو‌نا ناریشه‌کی ل‌گه‌ل که‌سین پله‌یین نه‌وان بلند د ناف جفاکیا، چه‌زناکه‌ن ل‌چاره‌سه‌ریی بگه‌رن و لیبورین ژ نه‌وان به‌یته خوا‌زتن، چونکی نه‌گه‌ر سه‌رپ‌چکار ریشه‌به‌ری نه‌وی بیت و که‌سی زوللیکری، ل‌چا‌فه‌ریا لیبوریخوازتنی بیت ژ که‌سی خودان پله‌یا بلند د ناف جفاکیا؛ دبیت کاری نه‌وی

جیا‌وا‌زییا پله‌یین جفاکی د نافه‌را زوللیکری (offended) و سه‌رپ‌چکار (offender) دا د باره‌کی سه‌رپ‌چی یی‌ تایبه‌تدا روله‌کی کاریگه‌ر ل‌سه‌ر په‌یوه‌ندیین نه‌وان هه‌یه و ده‌یته پیش‌بینی‌کرن کو لیبوریخوازتنه‌کا کارتیکه‌ر ژ که‌سه‌کی بو‌ که‌سه‌کی دی دروستبیت. د نه‌فی بو‌اریدا (کیگه‌ر) دده‌ته دیارکرن، نه‌و که‌سین خودان پله‌یه‌کا مه‌زن و بلند د ناف جفاکیا وه‌کی ریشه‌به‌ران، ب‌زه‌حمه‌ت دبینن کو لیبوریخی بخوا‌زن، نانکو دانپیدانانی ب‌خه‌له‌تیا خو‌ بکه‌ن، ژبه‌رکو نه‌و دترسن وه‌کو که‌سه‌کی نه‌یی کاریگه‌ر یان کی‌م به‌ینه پیش. ( kiger, 2004: 57-62) ل‌دویف باوه‌را پتریا جفاکین جیهانی، هوسا نیشا مه‌دده‌ن، کو ره‌فتارین تاکه‌که‌سی ل‌دویف پله‌یین جفاکی ده‌ینه دیارکرن. بو‌نموونه تاکه‌که‌سین خودان پله‌یین نزمین جفاکی. وه‌کی (پاله، که‌سین ته‌مه‌ن بچویک. وه‌کو خویشک و برا یین بچویکتر...ه‌تد) چا‌فه‌ری ژی ده‌یته کرن داخو‌زا لیبوریخی ژ که‌سین خودان پله‌یین جفاکی یین ژ خو‌ بلندتر بکه‌ن وه‌کی هو‌ستا، ریشه‌به‌ری کاری، یان ژی هه‌ر که‌سه‌کی دی کو خودان ته‌مه‌نه‌کی مه‌زنتر بیت ژ که‌سی لیبوریخوازتی. وه‌کو دایک و باب و برا و خویشکین مه‌زن...ه‌تد. ( Mulamba. K, 2009: 553). هه‌ر ژبه‌ر نه‌فی چه‌ندی ژی (ناگوینو) پشته‌فانیی ل‌نه‌فی بو‌چوونئ دکه‌ت و دده‌ته



کارتیکه‌ر و کاریگه‌رتن ژ یا ته‌خین نزمین  
جفاکی (Ayad, 2017 : 96)

### -سه‌رپیچی (offence) و ناستین نهوی:

ب شیوه‌یه‌کی گشتی کریارا لیبورینخوازتنی ژ  
نه‌جامی په‌یدابوونا ئاریشه‌یه‌کی دیاردبیت، هەر  
ژبه‌رهندي ژى جوړ و ناستین نه‌فان ئاریشان ل  
سه‌ر سروشت و توندوتیژیا په‌یدابوونا نه‌وی  
ئاریشی دهینه دیارکرن. بو نمونه  
لیبورینخوازتن بو راوستانا ئاخذتئا که‌سه‌کی د  
دهمی ئاخذتئیدا دهیته پیشکیشکرن، دی یا  
جیاوازبیت ژ نه‌وی لیبورینخوازتن بو که‌سه‌کی  
کو هاتبیته ئیشانان یان دهست یان پی‌یه‌کی  
نه‌وی هاتبیته شکاندن.  
(Deutschmann, 2003: 265).

ژماره‌کا زورا فه‌کولینان تیشک ئیخستییه  
ل سه‌ر په‌یوه‌ندییا د نافه‌را لیبورینخوازتنی و  
تیورا ره‌وشتیدا، ئارمانجا تیوری ب خوژی  
دووپاتکرنا په‌یوه‌ندییا د نافه‌را ناست و جوړین  
لیبورینخوازتن و توندی و دژواریا نه‌وی ئاریشا  
کو ژ لایئ که‌سه‌کیفه هاتبیته نه‌جامدان،  
ژبه‌رهندي ژى، هندی نه‌و ئاریشه توند و تیژتر  
بیت، پی‌دقییه لیبورینخوازتنی ژى باشتر و  
کاریگه‌رتربیت، له‌وما ژى چه‌نداتی و حکمه‌تا  
نه‌وی ره‌وشتبه‌رزبیی کو د کرده‌یا ئاخذتئیدا  
لیبورینخوازتنی کار پی‌هاتبیته کرن، دقیت ل  
جهی ناستی توندوتیژیا نه‌وی ئاریشی بیت.  
(Ayad, 2017:94) پۆلینکرنا جوړ و ناستین

بکه‌فیه‌ ژیر هه‌ره‌شی، هەر ژبه‌ر هندی ژى  
زوللیکرییی خودان پله‌یا نزم جفاکی، دبیت  
هزربکه‌ت کو ب مفاتره نه‌گه‌ر په‌یوه‌ندییی  
نه‌وی ل گهل که‌سی سه‌رپیچکاری خودان پله‌یا  
به‌رزا جفاکی ب باش بمین، بییکو کریارا  
لیبورینی بهیته نه‌جامدان، هەر وه‌کی د گه‌له‌ک  
فه‌کولینان ژیدا هاتبیته دیتن، کو ل دهمی که‌سی  
سه‌رپیچکاری خودان پله‌یا به‌رزا جفاکی  
خه‌له‌تییه‌کی دکه‌ت، دانپیدانا نه‌وی دبیته پتر  
جهی به‌حسکرنی و ل سه‌روچافین نه‌وی پتر ژ  
که‌سی زوللیه‌تیه‌کرن دیاردبیت، خه‌لکی  
ده‌وربه‌ر ژى پتر هه‌ست پی‌دکته‌ت، کو نه‌گه‌ر نه‌م  
به‌راوردبکه‌ین ل گهل که‌سه‌کی خودان پله‌یه‌کا  
نزم جفاکی کو کیتر ل سه‌ر سه‌روچافین نه‌وی  
دیاردبیت. (Ayad, 2017 : 97)

ل دهمی که‌سه‌کی خودان پله‌یه‌کا نزم،  
لیبورینی ژ که‌سه‌کی خودان پله‌یه‌کا به‌رز  
دخوازیت، ژبه‌ر نه‌گه‌ری هەر سه‌رپیچییه‌کا  
هه‌بیت، ل فیری دبیت داخووا لیبورینا نه‌وی  
ره‌تبه‌کته‌ت، به‌روفاژی ل دهمی که‌سه‌کی خودان  
پله‌یه‌کا به‌رزا جفاکی داخووا لیبورینی ژ  
که‌سه‌کی خودان پله‌یه‌کا نزم دکه‌ت، ئیکسه‌ر  
دهیته وه‌رگرتن، چونکی که‌سی زوللیه‌تیه‌کرن  
ل فیری ل جهه‌کی به‌رز نینه، کو لیبورینا  
که‌سی خودان پله‌یا بلند ره‌تبه‌کته‌ت، ژ به‌رهندي  
ژى نه‌م دشین بیژین، لیبورینخوازتنی ژ لایئ  
که‌سین جفاکییی بلندفه دهیته گوتن، گه‌له‌ک

ل دهمی ئەم باس ل لیبورینخوازتنی دکه‌ین، پیدفیه چه‌مکی (رہوشتبه‌رزی) یی ب به‌رچاڤ بهیته وەرگرتن، کو ل ئەفان چەند سالین دو‌ماهییی بوویه جهی فه‌کولین و گه‌نگه‌شا کارلیکه‌رین مروفايه‌تی. تیورا (براون) و (لیقنسن) ی ئەوا باسی، نه‌هیلا‌نا ر‌ه‌وشتبه‌رزییا خراب و پشتگیریا ر‌ه‌وشتبه‌رزییا پوزه‌تیف دکه‌ت، گه‌له‌کا گرنگه‌، به‌لی ئەفه‌ژی یا بی ناریشه نه‌بوو، چونکی دهربرینا لیبورینخوازتنی، نامیری نیشان‌دانا دهربرینا ب مه‌به‌ست دهیته بکارهینان، وه‌کو دهربرینا په‌شیمانیی ژبو داخو‌زیا لیبورینخوازتنی یان زی ژبو داخو‌زا لیخوشبوونییه، دبیت هوسا دیاربیت کو یا باشه ئەگه‌ر ئەف س‌تراتیجیه‌ته بهیته بکارهینان، چونکی ریکه‌کا هه‌ره باشه ژبو دووباره خو‌شبوونا په‌یوه‌ندیان و نارامکرنا دهروونی که‌سی هاتیه کارتیکرن یان زولم لی هاتیه کرن، به‌لی ل فی‌ری فه‌کوله‌ران ب هه‌فرا بیرو بو‌چوونین خو‌ داینه دهرباره‌ی کا ر‌ه‌وشتبه‌رزی چیه و نه‌شیاينه ب دروستی ر‌ه‌وشتبه‌رزییی شرو‌فه‌بکه‌ن، هه‌روه‌سا هوسا دیار نینه، کو دهربرینا نافچاڤان و رو‌خساری چه‌مکه‌کی بکارهاتی، یی جیهانی بیت، نانکو ژلای هه‌می کو‌مه‌لگه‌ه و که‌لتوورین جیهانیفه وه‌کی نی‌ک سه‌ره‌ده‌ری ل گه‌ل بهیته کرن (Fraser, 1990 : 230). هه‌ر وه‌کی (براون) و (لیقنسن)، ئەوی سه‌ره‌ده‌رییی ل گه‌ل

ناریشه‌یان ژلای (هولیس) فه‌هاتینه ئەنجام‌دان، کو ب دابه‌شکرنا ناریشه‌یان ل سه‌ر جیاو‌زیا ناستین سه‌نگی و گرنگیا ئەوی ناریشه‌یا سه‌ره‌ل‌دای ر‌ابوو‌یه، ب ئەفی ره‌نگی ل خواری: (holmes, 1993: 91-116)

1- سه‌رپ‌چیا ر‌وه‌ن: وه‌کو ل دهمی بی مه‌به‌ست ملی خو‌ ل ملی نیکی بده‌ی. ژبیربکه‌ی کو تله‌فونا خیزانا خو‌ بکه‌ی. یان قه‌له‌می هه‌فالی خو‌ به‌رزه‌که‌ی. د ئەفی حاله‌تیدا گه‌له‌ک ب کیمی لیبورین تیدا دهیته خو‌ازتن.

2- سه‌رپ‌چیا نافنجی: وه‌کو ل دهمی بی مه‌به‌ست نی‌ک چافه‌ری ته‌ بمینیت و تو‌ گ‌رو بی یان ژبیربکه‌ی کو ته‌ واجبی خو‌ یی چیکه‌ی یان ل وانا یا نیکی ته‌خیر بی. د ئەفی بارودو‌خیدا ر‌یژه‌یا داخو‌زا لیبورینی گه‌له‌کا زوره‌، کو که‌سی سه‌رپ‌چکار ل که‌سی زولم‌یکری بکه‌ت.

3- سه‌رپ‌چیا به‌یز: وه‌کو ل دهمی پی که‌سه‌کی د یارییدا بشکینی یان ل دهمی کیمکرنا که‌سه‌کی ب دژواری د روینشته‌کی یان گه‌نگه‌شه‌کیدا... هتد. ئەف بارودو‌خه‌ پیدفی ب لیبورینخوازتنییه.

4- سه‌رپ‌چیا دژوار: وه‌کو ل دهمی زیانی ل مالی که‌سه‌کی دی بده‌ی. بو‌ نموونه وه‌کو ترومی‌لی، کومپیوته‌ری. ئەف باره‌ ژ هه‌می بارودو‌خین دی یی جیاو‌زه کو ب هه‌ر ره‌نگه‌کی هه‌بیت دفیت لیبورینخوازتن بهیته کرن.

**-لیبورینخوازتن و ر‌ه‌وشتبه‌رزی:**

داخوازا لیبوری نی دکمه: کو دهیته هژمارتن ژ  
ستراتیجیه تین فهرمی د زمانی کوردیدا ژبو  
پیشنیارکرن لیبوری نخوازتنی.

- ببوره: نهفه ب دهربرینین نهفه رمییین  
بهربلا ف د زمانی کوردیدا دهیته هژمارتن.

- ل من ببه خشه - forgive me: ژ دهربرینین  
لیگه ریانا لیبوری نی دهیته هژمارتن، ل فی ری  
ناخفتنکهر هه ولدهت کو گوهدار لیبوری ت.

- ل من ببوره: ژ دهربرینین نه فهرمی دهیته  
هژمارتن د زمانی کوردیدا.

- من عه فوکه: نهفه ژی ژ نهوان دهربرینین  
راسته وخو یین لیبوری نخوازتنی نه، کو ژ زمانی  
عه رهبی هاتییه د ناف زمانی کوردیدا.

- گهردهنا من نازاکه: نهفه ستراتیجیه ژی وهکی  
دهربرینه کا ئایینی - جفاکی هاتییه وهرگرتن و  
ژلایی ناخفتنکهرین زمانی کوردیقه دهیته  
بکارهینان. (Fareeq 2014 : 132)

- ژدل داخوازا لیبوری نی دکمه، گهلهک داخوازا  
لیبوری نی دکمه: نهفه ژی ژ دهربرینین  
لیبوری نخوازتنی نه و بهیژه کا زیدهتر د زمانی  
کوردیدا دهیته بکارهینان.

- ئومیده وارم تو نه نی شابی: ژ دهربرینین  
سه رزاره کی یین لیبوری نخوازتنی دهیته هژمارتن  
(Al-Adaleih, 2007 : 48).

## 2- لیبوری نخوازتنی نه راسته وخو:

- ستراتیجیه تا نه راسته وخو:  
لیبوری نخوازتنی نه راسته وخو ب ریکا  
بکارهینانا دانپیدانه کا بهرپرسیارانه دهیته

لیبوری نخوازتنی دکهن، کو جهوهه ری نهوی ژ  
نهجامی بکارهینانا ستراتیجیه ته کا خرابا  
رهوشته رزییییه، کو د نهجامدا ل دویف دیتن و  
بوچوونین ناخفتنکهری (نهو کهسی لیبوری نی  
دخوازیت) کو لیبوری نخوازتن کرداره کا تیگچوونا  
رپوخسارییه، کو رپوخساری نهوی یی پوزه تیف  
تیگدهت، بهلی د هه مان دهمدا لیبوری نخوازتن،  
پارازتن و کهیفخوشکرنا کهسی دووییه  
(گوهداری) ل گهل تیگچوونا رپوخسار و دهروونی  
کهسی ناخفتنکهره (Brown and Levinson,  
1987: 187) و نهفه ل دویف هزرا (براون و  
لیفنسون) ی.

## ستراتیجیه تین لیبوری نخوازتنی:

### 1- لیبوری نخوازتنی راسته وخو:

د باراپتیا بارودوخاندا کهسی کارتیکهر  
پادبیت بکارهینانا لیبورینه کا ئیکسه ر ب ریکا  
جیبه جیکرنا ( Illocutionary Force Indicating  
Device (IFID) ) (نامیری کاریگه رییا هیزا  
دهربرینی ) یا ئاشکهره . (کیتاو) دبیزیت کو  
رپقه برنه کا سه رکهفتی یا لیبوری نخوازتنی وهکو  
کردهیه کا ناخفتنی دقیت یاگریدای بیت  
ب( IFID )فه، ئانکو ب (نامیری کاریگه رییا هیزا  
دهربرینی ) یا ئاشکهره ف، ل گهل وهرگرتنا  
بهرپرسیاره تییی. (Kitao, 2013: 2) نهفه یاسایی  
واتایی، نهفان دهربرینین لیبوری نخوازتنی یین ل  
خواری د زمانی کوردیدا ب خو فقه دگریت:

ئەنجامی سەرپێچییەکی دروستبووی دکەت،  
ئەفەژێ دبنە :  
- تاییبەت، وەکی: ئەز دئ د رۆژین بیئەنقەداندا  
ئەفی کاری ئەنجامدم.  
- نەتاییبەت، وەکی : دئ سەحکەمی کا دئ شیم چ  
بکەم.

### 3- بەلێندان ژبو دووبارە ئەنجام نەدانی:

ئەفەژێ ب ئەوی شیوەیە، کو هەندەك  
دەرپێنن تاییبەت دەینە بکارهینان ژبو  
سۆزانا کەسی زوللیکری کو ئەف رەفتارو  
رۆیدانە د داها تیدا دووبارە نەبنەفە. بو نموونە  
: ئەو دووبارە ناییبەتە فە.

### 4- گرنگیپێدانا کەسی بەرامبەر:

ژبو کیمکرنا ئازارین کەسی زوللیکری،  
سەرپێچکار هەندەك جاران ب پرسینا حالئ ئەوی  
رادیبیت، وەکی: تۆ هەست پی دکە ی کو تۆ  
باشتری، تۆ یی باشی.

(Hussein and Hammouri 1998 : 37-51), )  
(Chamani and Zareipur 2010 : 133- 153).

جۆرەکی دی ژ جۆرین ستراتیجیەتین  
لیبۆرینخووزتنی هەیه، وەکی ستراتیجیەتین خو  
خلاسکرنی ژ ئەوی بارودوخی ژ لایئ کەسی  
لیبۆرینن دخووزیت دەیتە بکارهینان، کو ب  
کیمکرنا پلەیا ئەوی ئاریشی ئەوا هاتییه  
ئەنجامدان دژی کەسەکی رادیبیت. ئەفە باراپتریا  
جاران ب ریکا چەند گەنگەشان دەیتە  
ئەنجامدان، کو دیاردکەت: (چ چینەبوویە) یان  
(تشتەکی بەرنەکەفتی) یە. نموونە بو کیمکرنا

پیشکیشکرن. ئەفەژێ ب ریکا دانپێدانەکا  
راستەوخۆ و دانپێدانەکا نەراستەوخۆ دەیتە  
جیگیرکرن. دانپێدانا راستەوخۆ ئەقان یاسایین  
سیمانتیکی یین ل خواری ب خوڤە دگریت:

1- رازیبوون ل سەر تاوانی، وەکی : خەلەتیا من  
بوو، سەد ژ سەدی من خەلەتی کر.

2- دەرپینا کیماسیا خو، وەکی : ئەز نەهەندی  
باشم، دنقیسینا هوزانیدا.

3- مەبەست پینەبوون، بو نموونە: مەرەما من  
ئەو نەبوو، من تۆ نەدیتبووی، ئوھ ببورە ب  
خەلەتیفە بوو.

4- رازیبوون ل سەر سەرپێچیی، بو نموونە: ئەز  
دانپێدانی دکەم، کو من پەنجەرا شکاندی Al-  
(Adaleih, 2007:107-110).

ژلایەکی دیفە، دانپێدانا نەراستەوخۆ  
دیاردبیت ل:

### 1- شروڤەکرنا حالەتی:

ل دەمی سەرپێچکار لیبۆرینخووزتنی دکەت،  
ب ریکا پوهنکرنا بارودوخی و ب هینانا بەلگە و  
بەهانەکی ژبو ئەوی سەرپێچیا هاتییهکرن. بو  
نموونە کەسەک ب پوهنکرنا حالەتی گیربوونی  
رادیبیت، ب ریکا گوتنا ل سەر جادا سەرەکی  
رۆیدانەك رۆیدابوو؛ ژ بەرەندی، ئەز درەنگ  
گەهشتم<sup>۲</sup> یانژی ل من ببورە، ترومبیللا من ژ  
کار کەفتبوو.

### 2- پیشیارکرنا ژبو چاککرنی:

ل دەمی سەرپێچکار پیشیارا دەستەبەرکرنا  
دووبارە چاککرنا ئەوی ئاریشەیی ئەواکو ژ

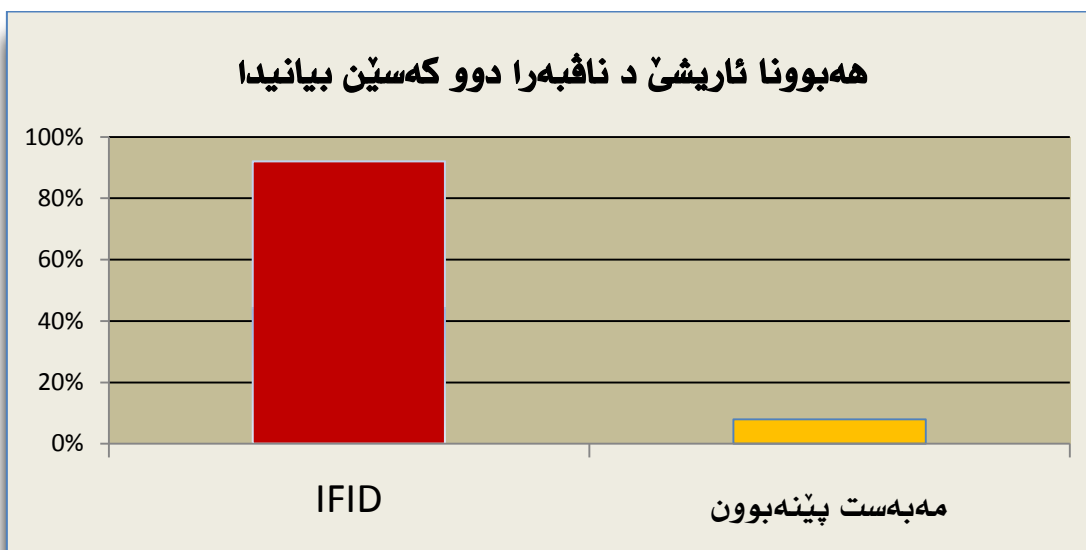
### 1- لیبورینخوازتن د پهیوهندییا ناسویدا:

بارئ ئیکي: ههبوونا ئاریشی د نافهرا دوو  
کهسین بیانیدا: (ملی خو ل ملی کهسهکی بیانی  
بدهی بی مه بهست ل سهر جادهی):

ل دویف نهوان داتایین ل بهردهستی مه د  
بارودوخهکی ب نهفی شیوهیدا، ب تنی دوو  
تایه تمه نندیین لیبورینخوازتنی ل دهف خه لکی  
مه دیاردین. نهوژی دهربرینین IFID و  
مه بهست پینه بوون.

پلا ئاریشی، وهکو: دی چ ئاریشه نینه مالا ته،  
یانژی ب ریکا لومه کرنا کهسهکی دی و زفراندنا  
به پرسیاره تییی ژبو نهوی، وهکو: نهز بیژم کو  
فلان کهس ژی د نهوی ئاریشیدا بهرپرسه  
( Ayad,2017: 92 )

### پشکا دووی: لیبورینخوازتن د پهیوهندیین ناسویی و ستوونیدا



### وینهیی (1)

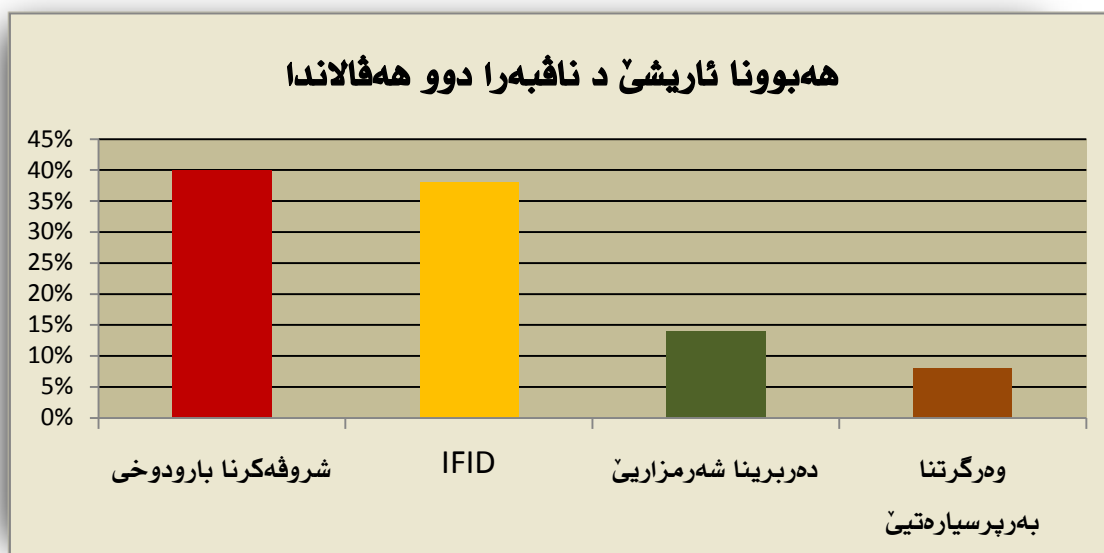
92 ژ سهدی، ههروهسا د دویفدا ستراتیجیه تا  
مه بهستیینه بوونی ب پلا دووی دهیت، کو  
تاکه کهسین خه لکی گو فهرا به هدینی ب ریژهیا 8  
ژ سهدی بکاردهین. ژ کارهینانا نه فان ههردوو

ههروهکی د (وینهیی 1) ی سهریدا دیار IFID  
دهیته هژمارتن ژ ستراتیجیه تی ب پلا ئیکي د  
بارهکی ب نهفی شیوهیدا د نافهرا دوو کهسین  
بیانیدا دهیته بکارهینان، ریژهیا نهوی دگه هیته

د شروفه‌کرنا نه‌وان داتایین ل به‌رده‌ستی مه داخوازا لیبورینی ژبو هه‌فالان ژی سنوورین خو یین هه‌ین، هه‌ر وه‌کی مه ل سه‌ری د به‌شی تیوریدا دیارگری، کو باراپتریا جاران ل ده‌می په‌یدابوونا ئاریشان د ناقبه‌را دوو هه‌فالاندا ب لیبورینخوازتنه‌کا بجویک ده‌یته نه‌جامدان، لی ئه‌گه‌ر بارودوخی رویدا یی جیاواز بیت و هه‌ستیار بیت. وه‌کو ( سه‌ردانا هه‌فالی خوئی بریندار نه‌که‌ی) گه‌له‌ک ژ ستراتیجه‌تین هه‌مه‌جوړین لیبورینخوازتنی ده‌ینه بکاره‌ینان ژ هه‌فالی ساریچکار بو هه‌فالی خو یی هاتییه بریندارکرن.

ستراتیجه‌تان بو مه دیاردبیت، کو راسته ئه‌ف بارودوخه د ناقبه‌را دوو که‌سین بیانیدا په‌یدابوویه، به‌لی ژبه‌ر بجویکیا نه‌وی ئاریشه‌یا رویدا یی، کو ب سه‌رپیچیین ساده ده‌یته هژمارتن، که‌سی سه‌رپیچکار وه‌کی کریاره‌کا ره‌وشتی نه‌فان ده‌رپرینان بکارده‌ینیت، به‌لی وه‌کی نه‌م دبینن مه چه‌ندین ستراتیجه‌تین دی یین لیبورینخوازتنی هه‌نه. وه‌کو ( رازیبوون ل سه‌ر تاوانی، ده‌رپرینا کی‌ماسیا خو ... هتد)، به‌لی د باره‌کی ب نه‌فی شیوه‌یدا نه‌هاتینه بکاره‌ینان، کو نه‌فه‌ژی نه‌جامی بجویکیا نه‌وی ئاریشی بو مه دیاردکه‌ت.

**باری دووی: هه‌بوونا ئاریشی د ناقبه‌را دوو هه‌فالاندا: (سه‌ردانا هه‌فالی خو یی بریندار د شه‌ریدا نه‌که‌ی)**



وینه‌یی (2)

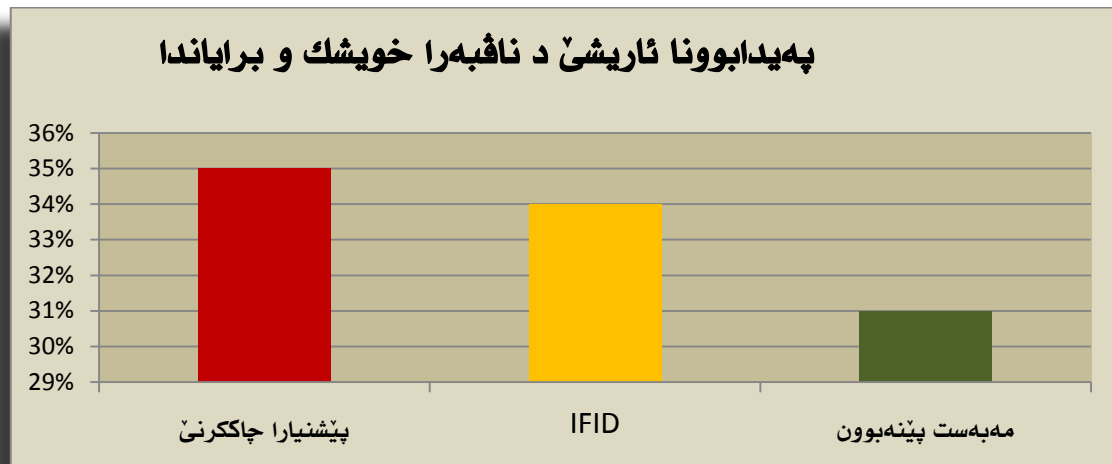
روه‌نکرنی بدهین، کو ژ ئه‌نجامی ره‌وشته‌رزیا تاکه‌که‌سین خه‌لکی ئه‌فی گوفه‌ری د باره‌کی ب ئه‌فی شیوه‌یدا، به‌رام‌به‌ر هه‌فاله‌کی ئه‌ف هه‌ستا شه‌رمزایکرنی ل ده‌ف په‌یدا‌دبیت. هه‌روه‌سا ل پلا دوماهیی، ده‌رپرنین به‌رپر‌سیاره‌تی وه‌رگرتنی ده‌یت، کو ب شیوه‌یه‌ک ژ شیوه‌یان ژلایی به‌شداربوویین مه‌فه ده‌ینه بکاره‌یان، کو ب ریژه‌یا 8 ژ سه‌دی ده‌یت.

**باری سیی: هه‌بوونا ئاریشی د ناقه‌ه‌را خویشک و براییین ئیک ته‌مه‌ندا: (خویشک موبایلا برایی خو بی مه‌به‌ست بشکینیت).**

هه‌بوونا ئاریشین ب ئه‌فی ره‌نگی دبنه ئه‌گه‌ری بکاره‌یاننا ستراتیجیه‌تین جیاوازیین لی‌بورینخوازتنی د نافه‌که‌لتووری کور‌دیدا، لی ئه‌ف لی‌بورینخوازتنه‌ ژی ل سه‌ر جو‌ری ئه‌وی په‌یوه‌ندیی و ته‌مه‌نی ئه‌وان خویشک و براییان دمینیت، ل دویف ئه‌وان داتاییین ل به‌رده‌ستی مه‌ کو به‌شداربوویین مه‌ بارا پتریا ئه‌وان د ته‌مه‌نه‌کی پی‌گه‌ه‌شتیدا بوون و ژماره‌کا زورا ئه‌وان خودان خیزان بوون، بی‌گومان ئه‌نجامین ب ده‌ستی مه‌فه ده‌ین، دی د جیاواز بن ل گه‌ل فه‌کولینه‌کا دی، کو به‌شداربوویین ئه‌وی د ته‌مه‌نه‌کی بچویدکا بن، هه‌ر وه‌کی، فه‌ریق د فه‌کولینه‌کیدا ده‌ته‌ دیارکرن، کو خه‌لکی کورد د ته‌مه‌نی دانعه‌مرییدا گه‌له‌ک کی‌متر داخو‌ازا لی‌بورینی دخوازن ژ که‌سین پی‌گه‌ه‌شتی، هه‌روه‌سا ستراتیجیه‌تین دانعه‌مران گه‌له‌ک کی‌متر

هه‌روه‌کی د ئه‌فان زانیاریین ل به‌رده‌ستی مه‌دا کو ژلایی تاکه‌که‌سین خه‌لکی گوفه‌ه‌را به‌هدینه‌فه هاتینه وه‌رگرتن دیار‌دبیت، کو چار ژ گرنگترین ستراتیجیه‌تین لی‌بورینخوازتنی ده‌ینه بکاره‌یان. وه‌کی: (شرو‌فه‌کرنا بارودو‌خی، IFID، ده‌رپرینا شه‌رمزاییی، وه‌رگرتنا به‌رپر‌سیاره‌تیی). شرو‌فه‌کرنا بارودو‌خی نه‌هاتنا سه‌رده‌انا هه‌فالی خو ده‌يته هژمارتن ژ ستراتیجیه‌تا هه‌ره زورا بکاره‌تییین تاکه‌که‌سین خه‌لکی ئه‌فی گوفه‌ری د حاله‌ته‌کی ب ئه‌فی ره‌نگیدا، ل فی‌ری که‌سی سه‌رپی‌چکار هه‌می هه‌ولین خو دده‌ت، کو بو که‌سی هاتیه‌ه بریندارکرن روه‌نکه‌ت، کو نه‌و نه‌گه‌ه‌شتیه‌ه به‌یت یان ژی ب به‌لگه و به‌ینانا به‌انه‌یان که‌سی به‌رام‌به‌ر رازیبکه‌ت و هی‌زا ئه‌وی ئاریشی کی‌مکه‌ت یان نه‌ه‌یلیت، ژ به‌ره‌ندی ژی دی بینین 40 ژ پشکداران کو دگه‌ه‌يته 40 ژ سه‌دی ئه‌ف ستراتیجیه‌تا لی‌بورینخوازتنی یا نه‌راسته‌وخو بکاره‌یانیه و ب پلا دووی ئه‌و‌زی ب ریژه‌یا 38 ژ سه‌دی، تاکه‌که‌سین کورد ستراتیجیه‌تین ده‌رپرنین IFID بکاره‌یانینه، کو بارا پتریا ئه‌وان ده‌رپرنان دشیاندايه به‌ینه بکاره‌یان داکو که‌سی سه‌رپی‌چکار ب بجه‌ه‌یاننا ئه‌رکی خو‌یی ره‌وشتی راببیت و ب شیوه‌یه‌کی راسته‌وخو داخو‌ازا لی‌بورینی ژ که‌سی دووی بکه‌ت. ده‌رپرینا شه‌رمزاییی ژی ب پلا سیی ده‌یت ب 14 ژ سه‌دی، ل فی‌ری ئه‌م دشین

و سنوورداترن ژ کهسین د تمه‌نی گهنجاتییدا. (Fareeq, 2014: 248)



وینه‌یی (3)

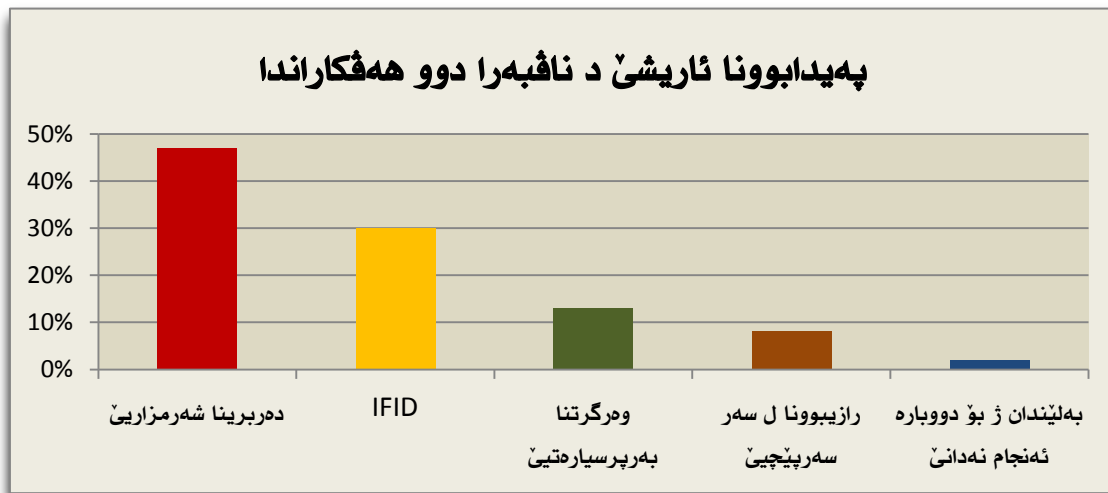
سهر هر کهسه‌کی ئەفان په‌یوه‌ندیان به‌رز پ‌اگریت.

باری چاری: په‌یدابوونا ئاریشی د نافه‌را دوو هه‌فکاراندا: (باس ل تایبه‌تمه‌ندیین هه‌فکاری خۆب خرابی بکه‌ی):

د ناف که‌لتووری کوردیدا تایبه‌تمه‌ندیین گریدای کهسه‌کی یان خیزانا ئەوی گه‌له‌ک هه‌ستیارن، ژ به‌ره‌ندی دەمی سهرپ‌چکار مایتیکرنی ل ئەفان تایبه‌تمه‌ندیین کهسه‌کی دکه‌ت، گه‌له‌ک جارن ئاریشین مه‌زن ژئ دروستدن، لی دبیت بکاره‌ینانا ستراتیجیه‌تین جیاوازین لی‌بورینخوازتنی بشین گه‌له‌ک ژ هی‌زا ئەوی ئاریشی به‌یننه‌ خواری، ژگرن‌گترین ئەوان دهر‌برینان ژئ وه‌کی د وینه‌یی ل خواریدا دیاردبیت.

ئەف وینه‌ بو مه‌دیاردکەت، کو د ناف که‌لتوری کوردیدا ل دەمی هه‌بوونا ئاریشه‌کا ب ئەفی رهنگی د نافه‌را خویشک و برایاندا ستراتیجیه‌تا هه‌ره به‌ربلا‌ف پیشنیارا چاکرنییه‌ ب جوداهیه‌کا کیم، ل گه‌ل ستراتیجیه‌تین IFID و مه‌به‌ست پی‌نه‌بوونی. هه‌ر وه‌کی د وینه‌یی سهریدا دیاردبیت، ستراتیجیه‌تا پیشنیارا چاکرنی ب ریزه‌یا 35 ژ سه‌دی ب پلا ئیکی ده‌یت و دهر‌برینن IFID ب ریزه‌یا 34 ژ سه‌دی و مه‌به‌ست پی‌نه‌بوون ب ریزه‌یا 31 ژ سه‌دی ل دویف ئەوان ده‌ین، ل قیری راسته‌ په‌یوه‌ندییا د نافه‌را که‌سی سهرپ‌چکار و که‌سی زوللیکریدا یا نی‌زیکه‌، به‌لی هه‌ر وه‌کی د ئەفان داتایاندا دیاردبیت، پیدقییه‌ لی‌بورینکرنا راسته‌وخۆ و یا نه‌راسته‌وخۆ به‌یتته‌ بکاره‌ینان ژبو دووباره‌ خو‌شبوونا په‌یوه‌ندیان، چونکی په‌یوه‌ندیین خیزانی زور دگرن‌گن و پیدقییه‌ ل





#### وێنه‌ی (4)

ده‌ربیرینا شه‌رمزاری بۆ نموونه (ئه‌ز هه‌ست ب شه‌رمی ده‌که‌م) ب به‌ربلافتین ستراتیجیه‌تین لیبۆرینخوازتنی ژبو بارودۆخه‌کی ب ئه‌فی ره‌نگی ده‌یته هژمارتن، چونکی ل ده‌می تایبه‌تمه‌ندیین تاکه‌که‌سه‌کی دیاردبن، دبیته ئه‌گه‌ر کو شه‌رمه‌کا زیده ل ده‌ف ئه‌وی که‌سی په‌یدا ببت و تووشی شه‌رمزاری ببت، ژبه‌ر هندی ل ده‌می سه‌رپێچی گریدای ئه‌وان تایبه‌تمه‌ندیان بیت، دی لیبۆرینخوازتنی ژو جۆره شه‌رمزاریه‌کی ب خوڤه‌گریت، له‌وما ژو دی بینین کو 47 ژ به‌شداربوویان کو ده‌گه‌هیته پێژا 47% ئه‌ف ده‌ربیرینا شه‌رمزاری ب هه‌لبژارتیه‌. د دویدا ستراتیجیه‌تا IFID ب ژماره‌کا زۆر ب پلا دووی ده‌یت، ب پێژا 30% و ب تایبه‌تی ژو ده‌ربیرین گه‌رده‌ن ئازاکرنی کو ژ ده‌ربیرین ئاینیه و هاتیه د ناف که‌لتوری کوردیدا ب شیوه‌یه‌کی زۆر هاتیه بکاره‌ینان، چونکی باسکرن ل تایبه‌تمه‌ندیین که‌سی به‌رامبه‌ر گریدای گه‌نه‌یه و ئاینی ئیسلامی

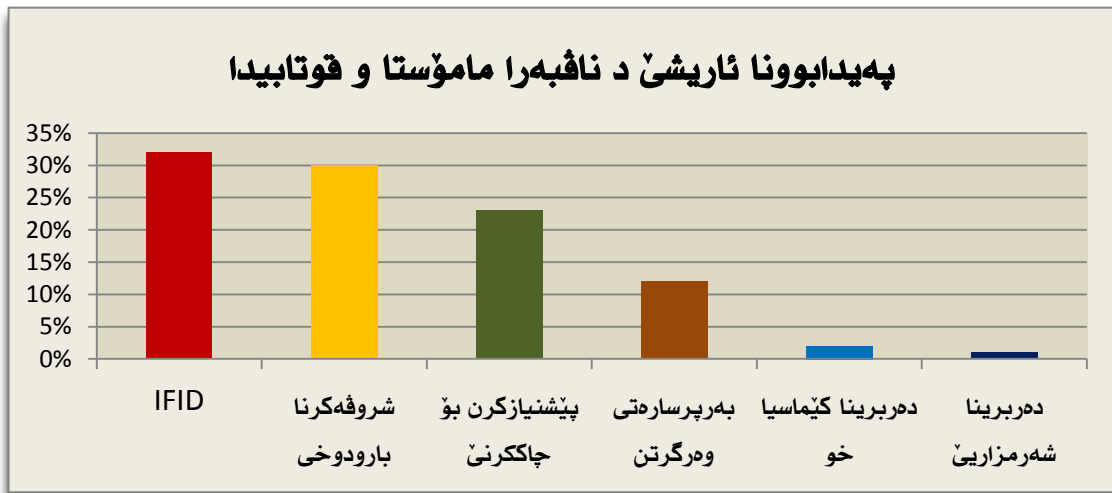
گرنگیه‌کا زۆر ب گه‌نه‌ی دایه، کو پیدقیه مروفی بوسولان خو ژو دویربخیت، هه‌ر وه‌کی پیغه‌مبه‌ری مه‌ سلاق ل سه‌ر بن غه‌یبه‌تی ب خوارنا گوشتی برایی خو یی مری د شوبه‌ینیت، له‌ورا ئاخفتنه‌که‌رین کوردین بوسولان هه‌ولده‌ن، کو وه‌کی کاره‌کی ئاینی داخوازا لیبۆرینی ژ هه‌فالی خو خازن و گه‌رده‌نا خو پی بده‌نه ئازاکرن. د دویدا وه‌رگرتنا به‌رپرسیاره‌تی ئازاکرن، کو ب پێژه‌یا 13%، ب پلا سیی ده‌یت، کو ل فیڕی سه‌رپێچکار هه‌ولده‌ت، که‌سی زوللیه‌تیه‌کرن مافداربکه‌ت ب گوتنا هنده‌ک ئاخفتن زفر ژو وه‌کی (برا تووی مافداری، یان برا حه‌قی ته‌یه) کو ب ده‌ربیرین زۆر ب مفا ده‌ینه هژمارتن، داکو ئه‌و که‌ربوکینا د دی که‌سی زوللیکریدا به‌یته کیمکرن. هه‌روه‌سا رازیبوون ل سه‌ر سه‌رپێچی ژو ب پێژه‌یا 8% تاکه‌که‌سین کورد جه‌ی خو د ناف ده‌ربیرین گرنگا کریه، ژبو بارودۆخه‌کی ب ئه‌فی ره‌نگی، کو سه‌رپێچکار ل فیڕی هه‌ولده‌ت دانپیدانی ب

ل دویف ئەوان داتایین ل به‌ردهستی مه، بۆ مه دیاردبیت، کو چار یاسایین واتایی ب شیوهیهکی به‌رفرهه د ئەفی بارودوخیدا بۆ لیبورینخوازتنی هاتینه بکارهینان ژ ئەوان ژی IFID، شروفه‌کرنا بارودوخی، پیشنیازکرن ژبۆ دووباره چاککرنی، به‌رپرسیارهتی وەرگرتن، هه‌روهسا دوو ژ ستراتیجه‌تین دیژی ب شیوهیهکی کیم هاتینه دیتن، وهکی دهربرینا شهرمزایی، دهربرینا کیماسیا خو.

خه‌له‌تیا خو بکته، کو ئەو کارئ ئەوی ئەنجامدای، کاره‌کی خه‌له‌ت بوو. د دویف ژیدا ب تنی ب رێژهیا 2% ستراتیجه‌تا به‌لیندان ژ بۆ دووباره ئەنجام نه‌دانئ هاتییه هه‌لبژارتن.

## 2- لیبورینخوازتن دپه‌یوه‌ندییا ستوونیدا:

بارئ ئیکئ: هه‌بوونا ئاریشئ د نافه‌را قوتابی و مامۆستایدا (قوتابی ژ بیرکته پهرتووکا مامۆستای بۆ بزفرینیت د ده‌می ده‌ستنیشانکریدا):



## وینیهی (5)

نه‌هاتبیته دان. ئەف بکارهینانا ده‌گه‌من یا ئەفی یاسایی سیمانتیکی د ئەفی بارودوخییدا ژبۆ کیمکرنا هیژا ئاریشه‌یی ب شیوهیهکی به‌رچاڤ کو پتر ژ هه‌ر دهربرینه‌کا دی کارتیه‌گه‌رتره. هه‌ده‌ک دهربرینه‌ی دی وه‌کو (گه‌رده‌نا من ئازاکه) کو دهربرینه‌کا ئاینیه و هاتییه د نافه که‌لتووری مه‌دا، کو ژ لایئ به‌شداربووین مه‌فه نه‌هاتییه ژیگرتن، کو ئەفه ئەوی چه‌ندی

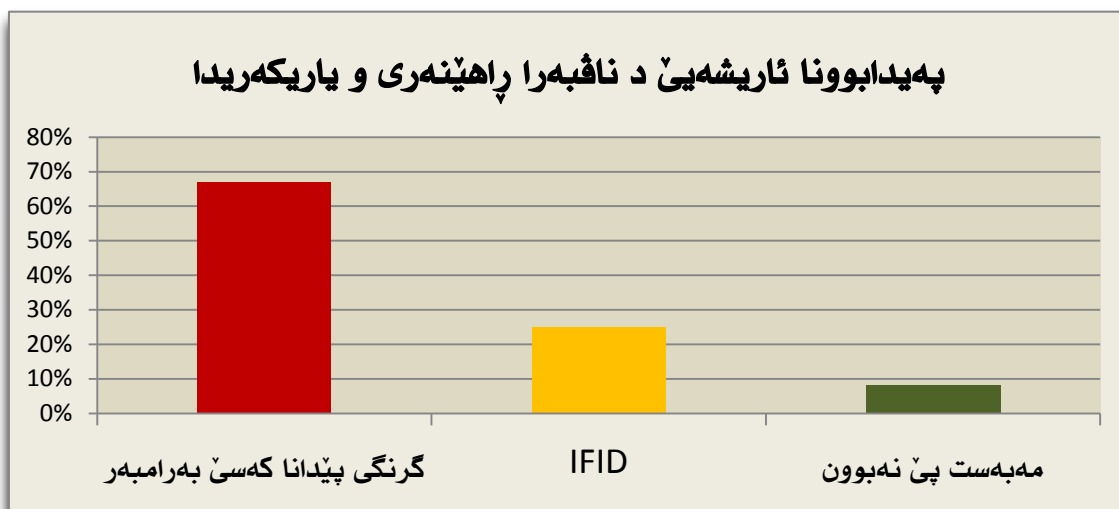
ل قیئ بۆ مه دیاردبیت ژ ستراتیجه‌تا IFID کو لیبورینخوازتنه‌کا راسته‌وخویه و ب رێژهیا 32% ژ به‌شداربوویان هه‌لبژاردبوو، ئی ژ دهربرینه‌ی ئەوی ژی پشتبه‌سته‌نه‌کا به‌رفرهه ب ستراتیجه‌تا راستی ده‌رئیه‌ستنا راسته‌وخویا لیبورینخوازتنی هاتییه دان. وه‌کی (ژ دل داخوازا لیبورینی دکه‌م) ب شیوهیهکی کو گرنگیپیدان ب دهربرینه‌ی دی یین IFID

سهرپه‌چکار هه‌ست ب شه‌رمزارییی بکته یان کیماسییا خو دهربرپیت.

**باری دووی: هه‌بوونا ئاریشی د نافه‌را راهینه‌ری و یاریکه‌ره‌کید: (دهستی یاریکه‌ره‌کی بشکی‌ت د راهینه‌نه‌کید، کو راهینه‌ری داخوازا نه‌جامدانا نه‌وی کرپیت).**

راسته ل فی‌ری سهرپه‌چی یا بی مه‌به‌سته و ئه‌رکی یاریکه‌رییه نه‌وان راهینه‌نان بکته، هه‌وره‌سا پله‌یا جفاکی یا راهینه‌ری بلن‌تره ژ یا که‌سی هاتییه ئیشان‌دن، به‌ئی نه‌فه واتایا نه‌وی چه‌ندی ناده‌ت، کو د نافه‌که‌لتووری کورده‌واریدا تاکه‌که‌سین کورد د بارودوخه‌کی ب نه‌فی په‌نگیدا داخوازا لی‌بورینی نه‌خوازن، هه‌ر وه‌کی د نه‌وان داتایین دیارگری یین ل وینه‌یی ل خواریدا دیاردبیت.

رادگه‌هینیت، نه‌فه باره یی گری‌دای نینه ب گونه‌هکرنی و گونه‌هه‌کرنی‌فه. ستراتیجیه‌تا دووی کو پشتی دهربرینین IFID هاتییه بکارهینان، نه‌وژی شروقه‌کرنا بارودوخی و پیشنیازکرن ژبو دووباره چاککرنی بوویه و ستراتیجیه‌تا شروقه‌کرنا بارودوخی ب ریژه‌یا 30 % هاتییه هه‌لبزارتن. هه‌روه‌سا ستراتیجیه‌تا پیشنیازکرن ژبو دووباره چاککرنی ب ریژه‌یا 23% هاتییه هه‌لبزارتن و ستراتیجیه‌تا به‌رپرسیایه‌تی وه‌رگرتن ب ریژه‌یا 13% هاتییه هه‌لبزارتن، لی ستراتیجیه‌تین کو گه‌له‌ک کیم هاتینه بکارهینان دهربرینا کیماسییی ب ریژه‌یا 2 ژ سه‌دی و دهربرینا شه‌رمزارییی ب ریژه‌یا 1 ژ سه‌دی هاتییه هه‌لبزارتن، کو نه‌فه‌زی نه‌وی چه‌ندی دگه‌هینیت، راسته نه‌فه ئاریشه د نافه‌را دوو که‌سین پله‌یین جفاکی یین جیاوازا په‌یدابووویه، کو ماموستا و قوتابینه، لی ئاریشه هندا مه‌زن نه‌بوویه، کو بگه‌هسته نه‌وی ناستی



## وینهیی (6)

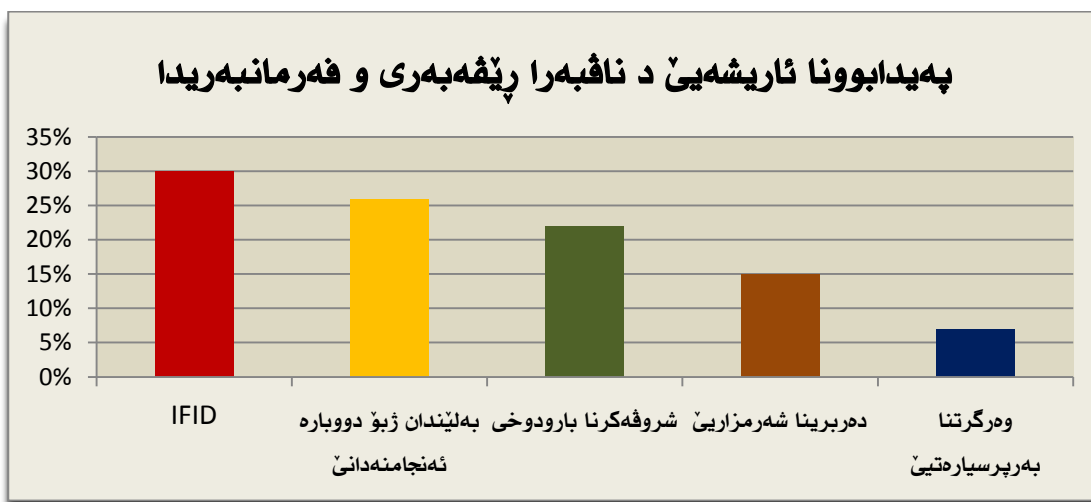
لیبوریخوازتنی هه نه، لی ئەف ههرسی ب تنی د بارودۆخهکی ب ئەفی رهنگیدا د ناف بەشدارووین مەدا دهیته دیتن و ههلبزاراتن. **باری سییی : پهیدا بونا ئاریشی د نافهرا فه رمان بهرکی و رپفه بهریدا ( نه هاتنا فه رمان بهری ژبو کومبوونه کا فه رمانگه هی):**

تا رادهیهکی زور خه لکی رۆژه لاتا نافین وهکی تاکه که سیین ئه ورۆپی گرنگی ب ده می و ژفانان نادن، ل دهف خه لکی ئه ورۆپی دی کارهکی زوری خراببیت، نه گه ر ته ژفانه کی ب ئەفی رهنگی هه ببیت و تو نه چووبی، کو ب گه لهک شیوه بیان لیبورین پیدقییه د ئەفان بارودۆخاندا بهیته خوازتن و دبیت گه لهک جارن سه رپچکار بهیته سزادان، لی ئەف چهنده ل دهف تاکه که سیین مه گه لهک ب کی می دهیته دیتن. ( Al-Adaleih, 2007:119-122 ) تاکه که سیین کورد ژی وهکی به شهک ژ خه لکی رۆژه لاتا نافین گه لهک ب کی می ستراتیجیه تین لیبوریخوازتنی لدهف دهینه بکارهینان، ئەفه ژی ژبه ر ئه وی ئیکیی، کو ئه و هه ولدهن خو ژ ئەفی بارودۆخی رزگار بکه ن، بییکو هیچ جوړه لیبوریخوازتنه ک بهیته کرن، چونکی ئه و د ئه وی باوه ریدانه، لیبوریخوازتن د باره کی ب ئەفی رهنگیدا نابیته نه گه ری هندی کو ئه و ئاریشه بی دهنگ بیت، به لکو دووباره دبیته ئازاندنا ئاریشه یی. ژ به ر ئه وی نه گه ری ژی هه ولدهن خو فه دزینه کی ژ لیبوریخوازتنی

ل فییری جهی ئامازه پیکرنیی، کو ستراتیجیه تا هه ره به ربلا ف د ناف پشکدارین مەدا کو یا حیوازه ژ بارودۆخین به ری مه باسلیکری، ئه وژی گرنگی پیدانا که سی زوللیکرییه، کو ئەفه به لگه یه، کو د هه ر بارودۆخه کیدا هنده ک تایبه تمه ندییین لیبوریخوازتنی یین تایبه ت هه نه و ژ تایبه تمه ندییین بارودۆخه کی دی د حیوازن. د باره کی ب ئەفی رهنگیدا کو یاریکه ره ک د راهیناندا تووشی ئازاره کی ببیت، کو ژلایی راهینه ریفه فه رمان پی هاتبیته کرن، ل فییری ئیکه م هه ولا راهینه ری یا لیبوریخوازتنی ئه وه، کو گرنگیی ب یاریکه ری خو بدت و ئەفان جوړه پرسیاران ژی بکه ت. بو نمونه (تو یی باشی، هیشیدارم یی ب سلامه تبی) هه ر ژبه ر هندی ژی نه م دبیین، کو ب رپژه یا 67 ژ سه دی ئەف جوړه ده ربړینه وهکی ئیکه م سه ره ده ری ل گه ل ئەفی رویدانی هاتییه هه لبزارتن. د دویشدا ستراتیجیه تا IFID ب باراپتیا ده ربړینین خو فه هاتینه بکارهینان ب رپژه یا 25% و ژ گرنگتیا ن ژی: (من ببوره، قوسیری عه فوکه). تایبه تمه ندیییه کا دیژی ب ژماره کا کی م تر ژ ستراتیجیه تین سه ری هاتییه بکارهینان، ب رپژه یا 8% بوویه، کو تاکه که سیین کورد، د ئه وی باوه ریدانه، نه گه ر یاریکه ره کی ئه وان تووشی ئەفان جوړه رویدانان ببیت، دی هه ولدهین بو روهنکهین، کو مه مه به سه ت پینه بوویه ئه و بهیته ئیشاندن. هه رچه نده هژماره کا گه لهک زورتر یا ستراتیجیه تین

گرنگیې ب لیبورینا نهوی نه دت، چونکی وهکی مه دیارگری، خودان دهسته لات دشیت لیبورینا کهسی ناسای وهرگریت یان ژی رتهبکت. لی چونکی مه ل سهر پشکاربووین خو سه پاندبوو ژ بو هه لبرارتنا ستراتیجیه ته کا لیبورینخوازتنی، نهف چهند جورین دوینه ی دا د دیار هاتینه هه لبرارتن ژلایي تاکه که سین گوڤه را به هدینی.

بکه ن، داگو نهو بابته نه هیته نازراندن، نه فه ژی هه می بو نهوی چهندي دزقریت کو چ دویشچوون و پیرابوون ل سهر سه ریچیه کا ب نه فی رهنکی نین. یان ژی هه روهکی مه د به شی تیوریدا نامازه پیدای، کو دهسته لاتین ریقه بهری گه لهک زورترن ژ یین فه رمانبه ری، ژبه رهندي ژی فه رمانبه ر دوودل دبیت، کو لیبورینی بخوازیت ژ ترسینا ریقه بهری کو



### وینه یی (7)

چهندا چیبووی دووباره نابیت. دیسا ب ریژه یا 22% که سان ژی هه ولدایه نهوی بارودوخی شروفه بکه ن یان ل چهند به هانه یان بگه رن، داگو بو ریقه بهری دیار ببیت، کو نهو چهندا رویدای ژ نه گه ری کاره کی گرنگی سه ریچکاریه یه. دهربرینین شهرمزاريي ب ریژه یا 15% و

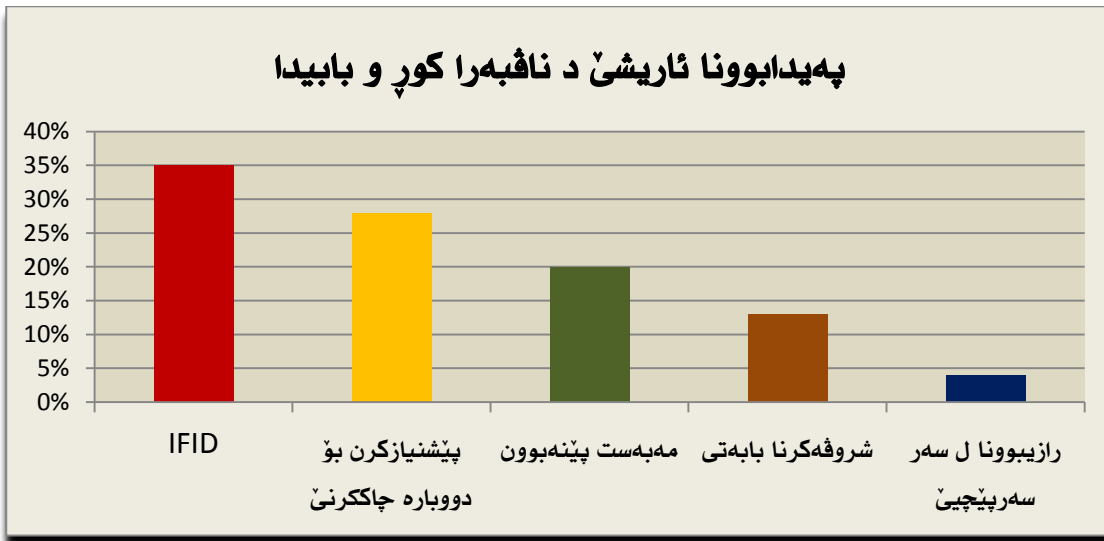
هه روهکی دیار ژ 100 به شداربوویان ب تنی ب ریژه یا 30% ژلایي که سان په نا ژبو لیبورینخوازتنی راسته وخویا (IFID) برییه و هاتیه هه لبرارتن. وهکی بکاره یانا دهربرینین: (لن ببوره، ژ دل داخوازا لیبورینی دکم). هه روه سا ب ریژه یا 26% پشکاران هه ولدایه کو ریقه بهر بهیته رازیکن، کو نهو

خۆ بجهنههينيت، دووباره ئەڤ بارودوخه پيدىڤى ب چەند ستراتيجيه تىن جياوازه. تىشتى د ئەڤى باريدا دهيتە پيشبينىكرن، ئەوه كو شكاندنا سۆزىيە ل گەل بابى، كول دەڤ هەندەك كەسان ب تىشتەكى ئاسايى دهيتە دانان، د دەمه كيدا گەلەكەين دى هەست پيدكەن، كو كارەكى كرىتە و پيدىڤى ب لىبورىنخوازتنەكا بلەز و راستەوخويە.

وەرگرتنا بەرپرسيارەتیی ب ریزەيا 7 % هاتینە هەلبزارتن.

**بارى چارى: پەيدابوونا ئارىشى د نافبەرا باب و كورپيدا (سۆزى بدەيه بابابى خۆ كو تۆ چاكيتەكى بۆ بكرى، بەلى تۆ ژ بىر بكهى)**

دبارودوخەكيدا كو كەسەكى سۆز دابيتە بابى خۆ، كو چاكيتەكى بۆ بكرىت و سەرپىچكار سۆزا



وینەيى (8)

لىبورىنى دكەم، گەردەنامن ئازابكە)، كو ژ دەرپرینىن راستەوخۆ و یین سادە دەینە هژمارتن و دشین گەلەك ژ ئەوی ئازار و هەستا نەخوشا بابى كىمبکەت. د دويفدا ئىكسەر بەشداربوویان هەولدايه، كو بۆ بابى خۆ بدەنه دياركرن، كو هیشتا یین ل سەر سۆزا خۆ و دى

هەر وهكى د داتاياندا هاتینه پيشكىشكرن، ل سەرى دياردبیت چەند شىوازەكین جودا جودا ژ كورى بۆ بابى هاتینه دان، لى يا ژ هەمیان بەربلاڤتر، ستراتيجيه تا IFID، ب ریزەيا 35 % تاكەكەسین كورد، كو رابووینە بكارهینانا دەرپرینىن وهكى: (ببوره باب، ژ دل داخوازا

(%)، IFID (38%)، دهرپرینا شهرمزارییی (14%)، وهرگرتنا به‌رپرسیاره‌تییی دبیته (8%) .

3-د بارئ هه‌بوونا ئاریشی د نافه‌را خویشک و براین ئیک ته‌مه‌ندا سی ستراتیجه‌تین لیبورینخوازتنی هاتینه بکارهینان، کو ریژه‌یا سه‌دییا هه‌ر ئیک ژ هه‌وان ب ئه‌فی ره‌نگییه: مه‌به‌ست پینه‌بوون (35%)، IFID (34%) و پیشیارا چاکرنی ب ریژه‌یا (31%) هاتیه بکارهینان.

4- د بارئ په‌یدا بوونا ئاریشی د نافه‌را دوو هه‌فکاراندا زیده‌تر په‌نا بو ستراتیجه‌تیه‌تا دهرپرینا شهرمزارییی هاتیه برن، ب ریژه‌یا (47%) و د دویدا ئه‌ف ستراتیجه‌تین لیبورینخوازتنی دهین: IFID (30%)، وهرگرتنا به‌رپرسیارییی (13%)، رازیبوون ل سه‌ر سه‌رپیچییی (8%) و به‌لیندان بو دووباره ئه‌نجام نه‌دانی (2%) .

5-د بارئ هه‌بوونا ئاریشی د نافه‌را قوتابی و ماموستایدا، شه‌ش هاتینه بکارهینان، کو هه‌و و ریژه‌یا هه‌وان یا سه‌دی ئه‌فه‌نه: IFID (32%)، شروفه‌کرنا بارودوخی (30%)، پیشنیازکرن ژبو دووباره چاکرنی (22%)، به‌رپرسیاره‌تی وهرگرتن (13%)، هه‌روه‌سا دوو ژ ستراتیجه‌تین دیژی ب شیوه‌یه‌کی کیم هاتینه دیتن، وه‌کی دهرپرینا شهرمزارییی (2%)، دهرپرینا کیماسییا خو (1%) .

دووباره سۆزین خو بجههینن هه‌روه‌کی دیار ب ریژه‌یا 28% ژ به‌شداربوویان ستراتیجه‌تیه‌تا پیشنیازکرن ژبو دووباره چاکرنی هه‌لبژارتیه‌یه. داگو هیشتا دلئ بابی خو ئارامبکه‌ن ب ریژه‌یا 20% ژ به‌شداربوویان هه‌ولدایه، کو دیاربکه‌ن هه‌وان مه‌به‌ست پینه‌بوویه سۆزا خو نه‌گه‌هینه ئه‌نجام، به‌لکو هه‌و سۆزه هاتیه ژبیرکرن. د دویدا شروفه‌کرنا بارودوخی دهیت ب ریژه‌یا 13% ژ که‌سان، کو بو بابی خو روه‌ندکه‌ن هه‌و بارودوخی بوویه نه‌گه‌ری هندئ هه‌و سۆزه نه‌هاتیه بجههینان. د دویدا ب هژماره‌کا کیم ژ به‌شداربوویان و ب ریژه‌یا 4% ژ که‌سان رازیبوونا خو دیارگریه ل سه‌ر سه‌رپیچییا هه‌وان نه‌نجامدای.

## ئه‌نجام

د ئه‌فی فه‌کولینیدا، هه‌م گه‌هشتینه ئه‌هان ئه‌نجامین ل خواری دیارگری:

1-د بارئ هه‌بوونا ئاریشی د نافه‌را دوو که‌سین بیانیدا، دوو ستراتیجه‌ت هاتینه بکارهینان، هه‌وژی IFID و مه‌به‌ست پینه‌بوون، کو ریژه‌یا سه‌دییا IFID (92%) و ریژه‌یا سه‌دییا مه‌به‌ست پینه‌بوونی (8%)

2-د بارئ هه‌بوونا ئاریشی د نافه‌را دوو هه‌فالاندا، چار ستراتیجه‌تین لیبورینخوازتنی هاتینه بکارهینان، کو ریژه‌یا سه‌دییا هه‌ر ئیک ژ هه‌وان ئه‌فه‌یه: شروفه‌کرنا بارودوخی (40%)

— عەبدولواھید موشیر دزەیی، زانستی پراگماتیک، چاپی بەکەم، چاپخانە ی پاك، ھەولێر، 2011.  
— قیس کاکل توفیق، جۆرەکانی رستە و تیۆری کردە قسێیەکان، نامە ی ماستەر، کۆلیجی ئاداب، زانکۆی سەلاحەدین، 1995.

### بژێدەر ب زمانى ئینگلیزی:

- AQUINO, K., TRIPP, T.M. and BIES, R.J. (2006) Getting even or moving on? Power, procedural justice, and types of offense as predictors of revenge, forgiveness, reconciliation, and avoidance in organizations. *Journal of Applied Psychology*, 91 (3), pp. 653.
- Austin, J. L. (1962). *How to do things with words*. New York: Oxford University Press.
- Ayad Ahmed.2017. The Pragmatics of Apology Speech Act Behaviour in Iraqi Arabic and English. De Montfort University-UK
- Al Adaleh, B.A.( 2007).The Speech Act of Apology. *A linguistic Exploration of Politeness Orientation in British and Jordanian Culture*. Unpublished Doctoral Dissertation, leeds University
- BLUM-KULKA, S. and OLSHTAIN, E. (1984) Requests and Apologies: A Cross-Cultural Study of Speech Act Realization Patterns(CCSARP). *Applied Linguistics*, 5 (3), pp. 196-213.
- Brown, Penelope and Stephen Levinson. 1987. *Politeness: Some Universals in Language Usage*. Cambridge: CUP.
- Cohen, A. & Olshtain, E. (1983). Apology: A speech act set. In Wolfson & E. Judd (Eds.), *Sociolinguistics and Language Acquisition* (18-35). Rowley, MA: Newbury House.
- Cohen, J.R.(1999).Advising Clients to Apologize. California: California University press.[http://eprints.undip.ac.edu/24677/2/APOL\\_OGY\\_STRATEGIES\\_USED\\_IN\\_READER](http://eprints.undip.ac.edu/24677/2/APOL_OGY_STRATEGIES_USED_IN_READER).
- Chamani,F & Zareipur, P.(2010). Across-cultural study of Apologies in British and Persian, concentric: studies in Linguistics 36.1: 133-153.
- Deutschmann, M. (2003). *Apologising in British English*. Unpublished Doctoral Dissertation, Umeå University.
- Fareeq Ali Hassan. 2014. *Apology Strategies in Central Kurdish with Reference to English: An Empirical Study in Socio-Pragmatics*. Doctoral Dissertation, University of Wales Bangor, UK.

6-د بارى ھەبوونا ئاریشى د نافبەرا راھینەرى و یاریکەرەکیدا، سى ستراتیەجین لیبوریخوازتنى ھاتینە بکارھینان، ب ئەفى رەنگى: گرنگیدانا کەسى بەرامبەر (67%)، IFID (25%)، مەبەست بێنەبوون (8%).

7-د بارى پەیدابوونا ئاریشى د نافبەرا فەرمانبەرەكى و رێقەبەریدا، پینج ستراتیەجیەتین لیبوریخوازتنى ھاتینە بکارھینان، کو رێژەیا ئەوان یا سەدى ب ئەفى رەنگیە: IFID (30%)، سۆزدان بۆ دووبارە ئەنجام نەدانى (26%)، شروفاکەرنا بارودۆخى (22%)، دەربرینا شەرمزارییى (15%) و ھەرگرتنا بەرپرسیارەتیى (7%).

8-د بواری پەیدابوونا ئاریشى د نافبەرا باب و کوریدا، ئەف ستراتیەجیەتین لیبوریخوازتنى ھاتینە بکارھینان: IFID (35%)، پێشنیازکرن بۆ دووبارە چاککرنى (28%)، مەبەست پینەبوون (20%)، شروفاکەرنا بابەتى (13%) و رازیبوونا ل سەر سەرپێچییى (4%).

### ژێدەر

#### 1- ب زمانى كوردی:

- شیرزاد سەبری عەلى، پراگماتیک، چاپخانە ی حاجی ھاشم، ھەولێر، لە بلاوکراوەکانی ئەکادیمیای کوردی، 2014.
- عەبدولواھید موشیر دزەیی، کاریگەری ھیز لە پەپوھندی نیوان ناخپوھراندا لیکوئینەوھەیکى پراگماتیکە، گوفارى زانستە مروفاپەتیەکان زانکۆی سەلاحەدین، ژ (42)، 2009.



- KIGER, P.J. (2004) .The art of the apology The right amount of contrition can significantly reduce the cost of settling lawsuits. *Workforce Management*, 83 (10), pp. 57-64.
- Mulamba, K . (2009). SOCIAL BELIEFS FOR THE REALIZATION OF THE SPEECHACTS OF APOLOGY AND COMPLAINT AS DEFINED IN CILUBA, FRENCH, AND ENGLISH1. International Pragmatics Association. *Pragmatics* 19:4.543-564
- Leech, G.( 2014) .The Pragmatics of Politeness. Oxford: Oxford University Press.
- Robin E. Ebert. 2008 ATTORNEYS, TELL YOUR CLIENTS TO SAY THEY'RE SORRY: APOLOGIES IN THE HEALTH CARE INDUSTRY. *Indiana University School of Law*. Vol. 5:337
- Salehi.The Effect of Instruction on the Development of Pragmatic Competence. Sharif University of Technology. <https://www.researchgate.net/publication/274185507.2013>
- Searle.J.R.( 1969). Speech Acts, Cambridge University Press.
- Sugimoto.N.(1999).Japanese apology across disciplines, NewYork : Nova Science Publishers.
- **Kitao.S.K and Kenji Kitao.K.** (2013). Apologies, Apology Strategies, and Apology Forms for Non-Apologies in a Spoken Corpus. *Journal of Culture and Information Science*, 8 (2) , 1-13.
- Fraser, Bruce. 1990. Perspectives on politeness. *Journal of Pragmatics* 14: 219-36.
- Garcia, C. (1989). "Apologizing in English: Politeness Strategies Used by Native and Non-native Speakers".<http://maj.teaching/appology/journal>,
- Gill, K. (2000) The moral functions of an apology. In *The Philosophical Forum*. Volume XXXI, No. 1.11 -27.
- Goffman, E. (1972). On face-work: An analysis of Ritual Elements in Social Interaction. Harmondsworth: Penguin [http://www.indiana.edu/~discprag/spch\\_apology\\_e\\_s.html](http://www.indiana.edu/~discprag/spch_apology_e_s.html)
- Holmes,J.(1990)."Apologies in New Zealand English."<http://www.english.nu.ac.th/libRARY/MAEng/2006/MAEng06-IS015.pdf>
- HOLMES, J. (1993) New Zealand women are good to talk to: An analysis of politeness strategies in interaction. *Journal of Pragmatics*, 20 (2), pp. 91-116.
- HUSSEIN, R.F. and HAMMOURI, M.T. (1998) Strategies of apology in Jordanian Arabic and American English. *Grazer Linguistische Studien*, (49), pp. 37-50.
- Kaya. BILINGUAL PRAGMATIC COMPETENCE: TURKISH-GERMAN BILINGUALS' APOLOGISING STRATEGIES. Doctoral Dissertation submitted to Duisburg-Essen, Standort Essen. 2012

## الخلاصة

البحث الموسوم (استراتيجيات الاعتذار في اللغة الكوردية- دراسة تداولية) يتناول استراتيجيات الاعتذار و كيفية استخدام استراتيجياتها والاعتذار في العلاقات الأفقية و العمودية و تحديد نسبة استخدام كل استراتيجية حسب المنهج الوصفي التحليلي العام بالاستناد الى البيانات الاحصائية في تحليل نسبة كل استراتيجية.

توصل البحث الى عدة نتائج ، يبين نسبة كل استراتيجية مستخدمة للاعتذار في كل حالة مختارة. يتألف البحث من فصلين و مقدمة، يتناول الفصل الأول الاعتذار و استراتيجياته بينما يتناول الفصل الثاني الاعتذار في العلاقات الأفقية و العمودية، و توصل الباحث الى نتائج مهمة في نهاية البحث مع كتابة الملخص بالعربية و الانكليزية .

## ABSTRACT

The research entitled “A Pragmatic Study of Apology Strategies in Kurdish “deals with apology strategies and how to use apology strategies in paradigmatic and syntagmatic relations. It also tries to determine ratio of using each strategy according to general descriptivemethodology depending on statistics gathered by the researcher. The research has come up with many findings that show the ratio of using each apology strategy in each situation. The present research consists of two chapters and conclusion. The first chapter deals with apology strategies while the second one deal with apology strategies in paradigmatic and syntagmatic relations .

## رپرسی

ئه‌ف رپرسییه هاتییه دروستکرن ژبو ئاخفتنکه‌رین زمانی کوردی یین گوڤه‌را به‌هدینی ژبو هنده‌ک بارودوڤخان کو ب کریارا لیبورینخوازتن دی رابن د په‌یوه‌ندیین ستوونی و ئاسویدا، له‌ورا ئه‌وی هزرئ بکه کو به‌رسقین ته هه‌ر وه‌کی ئاخفتنا راسته‌قینه‌یا ته بن یا کو د ژيانا روژانه‌دا بکاردهینی:

په‌گه‌ز: ا- نی‌ر      ب- می

ل خوارئ دی داخواز ژ هه‌وه هیته‌کرن ب پیرابوونا لیبورینخوازتنا 8 بارودوڤخین جیاوازین لیبورینخوازتنی یین په‌یوه‌ندیین ستوونی و ئاسویی، هیقییه ب شیوه‌کی راسته‌قینه‌یانه لیبورین به‌یته خوازتن پشتی په‌یفا (تو):

ل سهر جاده‌یی توئی دچی و بی مه‌به‌ست مللی ته ب که‌سه‌کی بیانی که‌ت، دی چه‌وا لیبورینی ژئ خوازی؟  
تو: \_\_\_\_\_

هه‌فالئ ته د شه‌ریدا بریندارببیت و ته سهره نه‌دابیت، و پاش ده‌لیقه بو ته هه‌لکه‌فت و ته دیت، دی ب چ شیوه لیبورینی ژئ خوازی؟  
تو: \_\_\_\_\_

- ئەگەر بێ مه‌به‌ست ته‌ موبایلا برایی خۆ شکاند، دئ لیبورینی ب چ شیوه‌ ژئ خوازی؟

تۆ: \_\_\_\_\_

- ئەگەر ته‌ ب خرابی باس ل هنده‌ك تایبه‌تمه‌ندییێن هه‌ڤکاری خۆ کرن و ئەوی ئاگه‌ه ژیبوو، دئ ب چ شیوه‌ لیبورینی ژئ خوازی؟

تۆ: \_\_\_\_\_

- تۆ ژ بیرکەه‌ی ئەو پەرتووکا ماموستای دایه‌ف ته‌ د ده‌می ده‌ستنیشانکریدا بۆ بزقیرینی، دئ ب چ شیوه‌ داخوازا لیبورینی خوازی؟

تۆ: \_\_\_\_\_

- د راهیناناندا قوتابیێ ته‌ تووشی رویدانه‌کا جه‌سته‌ی ببیت، ب چ شیوه‌ دئ لیبورینی ژئ خوازی؟

تۆ: \_\_\_\_\_

- ئەگەر تۆ هاتبیه‌ ئاگه‌هدارکرن ژ لایێ ریڤه‌به‌ری ته‌فه‌ کو کۆمبونه‌کا فه‌رمانگه‌ه‌ی یا هه‌ی و تۆ نه‌چووبیه‌ کۆمبوونی، دئ ب چ شیوه‌ لیبورینی ژ ریڤه‌به‌ری خوازی؟

تۆ: \_\_\_\_\_

- ته‌ سۆز دابیته‌ بابئ خۆ کو دئ بۆ ئەوی چاکیته‌کی کری و ته‌ ژبیرکربیت، دئ ب چ شیوه‌ لیبورینی ژ بابئ خۆ خوازی؟

تۆ: \_\_\_\_\_